A30

STAB
GERECHTELIJKE OMGEVINGSDESKUNDIGEN

Rechtbank Den Haag
Afdeling bestuursrecht
Postbus 20302
2500 EH Den Haag

Ingekomen op de griffie
26 NOV 2020
Rechtbank Den Haag, Bestuursrecht

Uw kenmerk	Uw brief	Kenmerk	Datum
SGR 19 / 4599, 20 / 361 WABOA V136	11 juni 2020	STAB-41014	23 november 2020

Onderwerp
Bestuursdwang Turfmarktkerk Gouda

In antwoord op uw brief van 11 juni 2020 ontvangt u hierbij het gevraagde verslag.
Ik verzoek u mij te zijner tijd op de hoogte te stellen van de uitspraak in dit geschil.

De directeur,

i.o.

mr. A.T. Dalen Gilhuijs

Contactpersoon: drs. B.T. Koopmans
Telefoonnummer: +31703150136
Mobiele tel.nr: +31613619245
E-mailadres: b.koopmans@stab.nl

STAB
GERECHTELIJKE OMGEVINGSDESKUNDIGEN

Verslag ex artikel 8:47 Algemene wet bestuursrecht

Opdrachtgever
Rechtbank Den Haag

Kenmerk opdrachtgever
SGR 19 / 4599, 20 / 361 WABOA V136

Ingekomen op de griffie

26 NOV. 2020

Rechtbank Den Haag, Bestuursrecht

Datum opdracht
11 juni 2020

Onderwerp
Bestuursdwang Turfmarktkerk Gouda

Kenmerk STAB
STAB-41014

Datum
23 november 2020

Opstellers
ir. J.W.M. Bovend'Eerdt (ABT)
ir. J. Galjaard MBA RO (ABT)
ing. M.J.C. van de Leur (ABT)
drs. B.T. Koopmans
ir. R. Schuur
ing. R. de Vogel

Toetser
ing. K.S. de Croon

T +31 70 315 01 50
E info@stab.nl
W stab.nl

Bezuidenhoutseweg 60
2594 AW Den Haag

Postbus 95928
2509 CX Den Haag

IBAN NL33 INGB 0005 0080 21
KvK Den Haag 41159871

Inhoud

	Samenvatting	**4**
1	**Inleiding**	**7**
1.1	De besluiten	7
1.2	Eiseres	7
1.3	De kwestie	7
1.4	De vraag van de rechtbank	8
1.5	Werkwijze	9
1.6	Opzet van het verslag	10
2	**Voorgeschiedenis**	**11**
2.1	Inleiding	11
2.2	Besluit last onder bestuursdwang slopen	12
2.3	Toepassing bestuursdwang slopen	14
2.3.1	Voorlopige voorziening	15
2.3.2	Daadwerkelijke sloop	16
2.4	Kostenverhaalbeschikking	16
3	**Beantwoording onderzoeksvraag 1**	**17**
3.1	Rapport ODMH van 17 oktober 2018	17
3.2	Rapport Peters & van Leeuwen van 22 oktober 2018	17
3.3	Bevindingen STAB	18
3.4	Onderbouwing conclusies rapporten	18
3.4.1	Toetsingskader	18
3.4.2	Visuele inspecties van het pand	21
3.4.3	Lintvoegwaterpassingen	25
3.5	Analyse van conclusies rapporten	28
3.5.1	Zettingen	28
3.5.2	Scheefstand gevels	29
3.5.3	Scheurvorming gevels	29
3.5.4	Wegzakken achterbouw	30
3.5.5	Scheurvorming toog	30
3.5.6	Aantasting dakspant	31
3.6	Conclusie	31
3.7	Beantwoording onderzoeksvraag	31

4	**Beantwoording onderzoeksvraag 2**	**32**
4.1	Bevindingen STAB	32
4.2	Conclusie	33
4.3	Beantwoording onderzoeksvraag	34
5	**Beantwoording onderzoeksvraag 3**	**35**
5.1	Rapport Lengkeek van 4 september 2019	35
5.2	Bevindingen STAB	35
5.3	Analyse omvang sloopmateriaal	36
5.3.1	Hoeveelheden	36
5.3.2	Analyse weegstaten	38
5.4	Sloopkosten	39
5.4.1	Sloopwerk	39
5.4.2	Berekening sloopkosten	40
5.4.3	Analyse offerte sloopwerk van Oosterhout	42
5.4.4	Analyse offerte sloopwerk van Kruiswijk	42
5.5	Steiger- en stutwerk	44
5.6	Beoordeling kosten in rapport Lengkeek	46
5.6.1	Contractvorm	47
5.6.2	Kosten Van der Speld Bouw - Kruiswijk sloop	47
5.6.3	Kosten Van der Speld Bouw - eigen werk	47
5.6.4	Overige kosten	49
5.7	Conclusie	50
5.8	Beantwoording onderzoeksvraag	51
6	**Beantwoording onderzoeksvraag 4**	**52**
	Appendix: Tabel reacties partijen	**53**
	Bijlagen	**68**

Samenvatting

Het college van burgemeester en wethouders van de gemeente Gouda heeft op 25 juli 2018 (kenmerk 2018 186 487) Khalid Boutachekourt Holding B.V. te Gouda een last onder bestuursdwang opgelegd, zodat de constructieve onveiligheid van het gebouw (Turfmarktkerk: toevoeging STAB) wordt beëindigd door middel van het stutten en slopen van de kerk. Omdat de werkzaamheden uit de last onder bestuursdwang volgens verweerder niet juist zijn uitgevoerd, heeft het college besloten bestuursdwang toe te passen en het gebouw zelf te slopen. Bij besluit van 24 oktober 2018 (kenmerk: 2018 262 794) heeft het college besloten bestuursdwang toe te passen en zelf de sloop van de kerk uit te voeren.
Op 10 december 2019 heeft het college besloten een bedrag van € 541.588,81 (gebaseerd op kosten van de sloop) te verhalen op eiseres.

In beroep geeft eiseres aan dat de kerk door haarzelf gesloopt had kunnen worden en dat de urgentie tot sloop niet dusdanig hoog was dat verweerder dit zelf moest doen. De wijzigingen in de stutconstructie waren voldoende om direct instortingsgevaar weg te nemen. Eiseres is het ook niet eens met de hoogte van de gemaakte kosten voor de werkzaamheden die door de sloper in opdracht van verweerder zijn uitgevoerd.

Op 11 juni 2020 heeft rechtbank Den Haag STAB gevraagd te adviseren met betrekking tot de volgende onderdelen:

1. *"Onderschrijft de STAB, op basis van de informatie in de dossiers, de conclusies in het handhavingsrapport van de ODMH van 17 oktober 2018 en in het rapport van Peters & Van Leeuwen van 22 oktober 2018?*
2. *Zo ja, waren de werkzaamheden die het college heeft uitgevoerd noodzakelijk om het geconstateerde instortingsgevaar weg te nemen?*
3. *Onderschrijft de STAB de conclusies in het rapport van Lengkeek B.V. van 4 september 2019 over de redelijkheid van de gemaakte kosten?*
4. *Voor zover de STAB nog andere opmerkingen heeft die voor de beoordeling van het geschil van belang zijn, verneemt de rechtbank dit graag."*

Op verzoek van de rechtbank zijn de bevindingen kenbaar gemaakt in een schriftelijk conceptadvies en hebben partijen de gelegenheid gehad daarop te reageren. De reacties van partijen zijn betrokken bij het definitieve STAB-advies.

In het STAB-verslag is eerst een uiteenzetting van de voorgeschiedenis gegeven. Vervolgens is onderzoek uitgevoerd om de vragen te kunnen beantwoorden. Op basis van dit onderzoek zijn de volgende conclusies getrokken.

STAB meent dat er geen direct gevaar bestond dat het kerkgebouw zou instorten, noch dat er een direct gevaar was voor de omgeving van het gebouw op 24 oktober 2018. De waarnemingen op 17 en 18 oktober 2018 geven weliswaar aanleiding tot zorg over de draagconstructie, maar deze zorg had eerst met een gedegen onderzoek bevestigd of weggenomen moeten worden. De visuele waarnemingen en de lintvoegwaterpassingen geven STAB in elk geval onvoldoende aanleiding om te stellen dat tot onmiddellijke sloop van het kerkgebouw overgegaan moest worden.

Het antwoord op vraag 1 luidt dat STAB de conclusies van het college niet onderschrijft, en dat volgens STAB geen sprake was van acuut instortingsgevaar, zoals geconcludeerd in dan wel op grond van de rapporten van de ODMH van 17 oktober 2018 en van Peters & van Leeuwen van 22 oktober 2018.

STAB constateert dat er een stut- en steigerwerk is ontworpen conform een goedgekeurd plan door verweerder, maar dat uit de inspecties van de ODMH/Sweco blijkt dat het stut- en steigerwerk (nog) niet volledig goed was uitgevoerd.
STAB kan zich niet vinden in de conclusie dat – als er al sprake zou zijn van acuut instortingsgevaar – dit uitsluitend voorkomen zou kunnen worden door onmiddellijke sloop van de kerk. Het noodzakelijke en inmiddels gerealiseerde stut- en steigerwerk was weliswaar niet volledig akkoord bevonden, maar zou met enkele beperkte en eenvoudige verbeteringen snel verantwoord te maken zijn. Dit blijkt ook uit het feit dat slechts enkele dagen na de toepassen van bestuursdwang op 24 oktober 2018 reeds op 2 november 2018 de aangepaste stut- en steigerconstructie door Sweco akkoord bevonden werd, waarna de omwonenden weer veilig terug naar hun woning mochten. Daarmee was de noodzaak tot een overhaaste sloop gelijk weggenomen.

In antwoord op vraag 2 is STAB van mening dat – mocht er al sprake zijn van acuut instortingsgevaar – de sloopwerkzaamheden die het college heeft uitgevoerd niet noodzakelijk waren om instortingsgevaar weg te nemen.

STAB is van mening dat de door de gemeente opgegeven kosten voor de sloop van in totaal € 531.830,11 voor een deel niet rechtstreeks toe te wijzen zijn aan de kosten voor een verantwoorde en noodzakelijke sloop vanaf 24 oktober 2018 tot 15 februari 2019. De totale "noodzakelijke" kosten worden door STAB geraamd op € 280.054,- (zie tabel). Daar zouden de opslagen van 10% van Van der Speld Bouw ter waarde van circa € 26.460,- nog van afgetrokken kunnen worden.

Categorie	Gefactureerde kosten	Reële/noodzakelijk kosten
Van der Speld–Kruiswijk sloop	€ 285.920,00	€ 143.000,00
Van der Speld–eigen werk	€ 211.963,28	135.303,94
Overige kosten	€ 33.946,83	€ 1.750,00
Totaal	**€ 531.830,11**	**€ 280.53,94**

Noodzakelijke kosten afgezet tegen gefactureerde kosten.

Het antwoord op vraag 3 luidt dat STAB de conclusies in het rapport van Lengkeek B.V. van 4 september 2019 over de redelijkheid van de gemaakte kosten niet onderschrijft.

STAB heeft geen andere opmerkingen die voor de beoordeling van het geschil van belang zijn.

1 Inleiding

1.1 De besluiten

Het college van burgemeester en wethouders van de gemeente Gouda heeft op 25 juli 2018 (kenmerk 2018 186 487) Khalid Boutachekourt Holding B.V. te Gouda een last onder bestuursdwang opgelegd zodat de constructieve onveiligheid van het gebouw (Turfmarktkerk: toevoeging STAB) door middel van volgende maatregelen wordt beëindigd:

- Voor 20 augustus 2018 moet het gebouw gestut zijn, zodat de constructie veilig is voor zowel omwonenden en de uitvoering van de sloop.
- Voor 30 september 2018 dient het gebouw geheel gesloopt te worden (tot de fundering).

Als de bovenstaande maatregelen niet of niet geheel binnen de begunstigingstermijn uitgevoerd zijn, dan zullen burgemeester en wethouders overgaan tot het uitoefenen van bestuursdwang (zie bijlage 6 bij het beroep in dossier 19/4599).

Bij besluit van 24 oktober 2018 (kenmerk: 2018 262 794) heeft het college bepaald bestuursdwang toe te passen. De bebouwing zal van gemeentewege zover worden gesloopt als nodig is om het directe instortingsgevaar weg te nemen. De kosten hiervan zullen verhaald worden op Khalid Boutachekourt Holding B.V. en/of haar bestuurder(s) (zie bijlage 2 bij het beroep in dossier 19/4599).

Bij besluit van 10 december 2019 heeft het college bepaald dat een bedrag van € 541.588,81 verhaald zal worden op eiseres (zie bijlage 1 bij beroep in dossier 20/361).

1.2 Eiseres

Khalid Boutachekourt Holding B.V. te Gouda, vertegenwoordigd door mr. R.R. Beuker (Delta Advocaten) te Amsterdam.

1.3 De kwestie

Eiseres Khalid Boutachekourt Holding B.V. is sinds 20 maart 2017 eigenares van kadastraal perceel Gouda, sectie B, nummer 3773, met de toen daarop aanwezige Turfmarktkerk uit 1931. Eiseres was voornemens de kerk te verbouwen tot congrescentrum of tot woningen. Omdat bleek dat de bouwkundige staat van de kerk te slecht was, heeft eiseres besloten deze te slopen. Eiseres heeft op 8 september 2017 daarvoor een sloopvergunning gekregen en heeft vervolgens bij verschillende sloopbedrijven offertes voor de sloop opgevraagd. Vooruitlopend op de sloop heeft eiseres begin 2018 asbest laten verwijderen.

Door de Omgevingsdienst Midden Holland (hierna: de ODMH) en door externe partijen in opdracht van de gemeente Gouda, zijn in 2018 en 2019 verschillende inspecties uitgevoerd naar de staat van de kerk. Op 25 juli 2018 heeft verweerder een last onder bestuursdwang opgelegd tot stutten en tot sloop van de kerk. Eiseres heeft vanaf augustus 2018 een stutconstructie in de kerk aangebracht om de te slopen kerk te ondersteunen. Deze stutconstructie was volgens de ODMH echter niet toereikend.

Op basis van inspecties van 17 en 18 oktober 2018 en een rapport van Peters & Van Leeuwen van 22 oktober 2018 constateerde verweerder dat er acuut instortingsgevaar dreigde met gevaar voor omwonenden. Op 24 oktober 2018 besloot verweerder om bestuursdwang toe te passen en om de sloop van de kerk in eigen beheer uit te voeren. In opdracht van verweerder is vervolgens eerst de reeds aanwezige stutconstructie aangepast; dit werk was 2 november 2018 gereed. Na 20 december 2018 (na uitspraak voorlopige voorziening, zie onder het kopje "Bijzonderheden") begint in opdracht van verweerder de feitelijke sloop van de kerk. Op 6 februari 2019 was de kerk gesloopt tot een hoogte variërend van 6 tot 8 meter boven maaiveld. Dit is de huidige staat van de kerk. Bij besluit van 10 december 2019 heeft verweerder de kosten van de sloop verhaald op eiseres.

In beroep geeft eiseres aan dat de kerk door haarzelf gesloopt had kunnen worden en dat de urgentie tot sloop niet dusdanig hoog was dat verweerder dit zelf moest doen. De wijzigingen in de stutconstructie waren voldoende om direct instortingsgevaar weg te nemen indien hier al sprake van was. Eiseres is het niet eens met de hoogte van de gemaakte kosten voor de werkzaamheden die door de sloper in opdracht van verweerder zijn uitgevoerd.

1.4 De vraag van de rechtbank

Bij brief van 11 juni 2020 heeft de rechtbank Den Haag STAB als deskundige benoemd. De rechtbank vraagt STAB te adviseren met betrekking tot de volgende onderdelen:

1. *"Onderschrijft de STAB, op basis van de informatie in de dossiers, de conclusies in het handhavingsrapport van de ODMH van 17 oktober 2018 en in het rapport van Peters & Van Leeuwen van 22 oktober 2018?*
2. *Zo ja, waren de werkzaamheden die het college heeft uitgevoerd noodzakelijk om het geconstateerde instortingsgevaar weg te nemen?*
3. *Onderschrijft de STAB de conclusies in het rapport van Lengkeek B.V. van 4 september 2019 over de redelijkheid van de gemaakte kosten?*
4. *Voor zover de STAB nog andere opmerkingen heeft die voor de beoordeling van het geschil van belang zijn, verneemt de rechtbank dit graag."*

De rechtbank verzoekt de bevindingen kenbaar te maken een in een schriftelijk conceptadvies en partijen de gelegenheid te geven daarop te reageren en de reacties van partijen te betrekken bij het definitief advies.

Naast de bodemdossiers 19/4599 (besluit bestuursdwang) en 20/361 (kostenverhaalbeschikking) heeft de rechtbank volledigheidshalve ook het dossier 18/7886 (voorlopige voorziening) meegezonden.

1.5 Werkwijze

Het onderzoek is verricht door drs. B.T. Koopmans, ir. R. Schuur en ing. R. de Vogel van STAB en in opdracht en onder verantwoordelijkheid van STAB door ir. J.W.M. Bovend'Eerdt, ir. J. Galjaard MBA RO en ing. M.J.C. van de Leur van ABT.

Verweerder heeft desgevraagd voor het onderzoek relevante dossierstukken digitaal en in kleur verstrekt. Van de zijde van eiseres zijn tevens kleurenversies van dossierstukken geleverd.

Ter voorbereiding op de gesprekken die de adviseurs met partijen ingepland hadden, zijn op 28 juli per e-mail vragen gesteld. De vragen aan eiseres zijn opgenomen in bijlage STAB-1.1 en de vragen (en nadere vragen) aan verweerder in bijlage STAB-1.2.
Eiseres heeft bij brief van 29 juli 2020 gereageerd (zie bijlage STAB-1.3, brief aan STAB). AKD heeft namens verweerder schriftelijk gereageerd op vragen van STAB op 13, 14 en 21 augustus 2020 (zie bijlage STAB-1.4 tot en met STAB 1.6).
Naar aanleiding van de vragen van STAB zijn door verweerder ook veel stukken nagezonden. Alle stukken staan op de stukkenlijst (zie bijlage STAB-1.7, stukkenlijst STAB-41014). Verwijzing in dit verslag is als volgt:

- Dossier SGR 19/4599, producties nr. eiseres;
- Dossier SGR 18/7886, producties nr. eiseres;
- Dossier SGR 20/361, bijlage nr. bij kostenverhaalbeschikking;
- Bijlage nr. bij bezwaarschrift;
- Bijlage nr. bij verweer;
- Bijlage STAB-nr. (deze zijn bij het verslag gevoegd);
- Bijlage nr., bij reactie op concept STAB-verslag.

Daarnaast zijn door verweerder ook andere digitale stukken geleverd waar niet naar wordt verwezen in het verslag. De bestandsnamen van deze stukken zijn in bijlage STAB-1.7 opgenomen onder het kopje Digitale stukken gemeente Gouda.

In verband met de corona-maatregelen hebben gesprekken met partijen op 31 juli 2020 via videobellen plaatsgevonden. Namens STAB zijn deze gesprekken gevoerd door adviseurs J. Bovend'Eerdt, J. Galjaard, M. van de Leur, B. Koopmans en R. de Vogel.
Eiseres werd in het gesprek vertegenwoordigd door K. Boutachekourt, R. Beuker en S. Dalmolen (van Delta Advocaten).
Aan het gesprek met verweerder namen H. Hop (namens de ODMH) en T. Sanders (AKD advocaten) deel.

Op 12 september 2020 heeft STAB-adviseur Schuur de locatie aan de Turfmarkt 60 bezocht (zie foto's in bijlage STAB-1.8).

Op 25 september 2020 is het conceptverslag inclusief bijlagen digitaal aan partijen gezonden (zie bijlage STAB-1.10). Zowel STAB (bij brief van 1 oktober 2020) als AKD (bij brief van oktober 2020) hebben om uitstel van de termijn bij de rechtbank gevraagd. Bij brief van 8 oktober 2020 heeft de rechtbank tot 21 november uitstel verleend aan STAB voor het indienen van het definitieve verslag. Partijen hebben vervolgens op 2 november 2020 op het concept-STAB-verslag gereageerd (zie voor de reacties op het concept STAB-verslag bijlagen STAB-1.10 en STAB-1.11). Bij beide reacties zijn meerdere bijlagen gevoegd. De reacties van STAB op het concept-verslag zijn verwerkt in een tabel in de appendix. Wijzigingen als gevolg van deze reacties zijn in het definitieve STAB-verslag verwerkt. Daarnaast zijn ook enkele redactionele wijzigingen doorgevoerd.

In aanvulling op zijn reactie op het concept STAB-verslag heeft Delta op 4 november 2020 nog aangegeven dat bepaalde stukken niet door hem aangeleverd kon worden (zie bijlage STAB-1.13, e-mail betreft berekeningen Dekker). Tussen 6 en 9 november 2020 heeft een e-mail uitwisseling plaats gevonden tussen Delta en STAB over de digitaal verstrekte stukken door verweerder en de beschikbaarheid daarvan. De stukken die niet in dit verslag gebruikt zijn, zullen als digitale bijlagen bij het definitieve advies aan de rechtbank meegestuurd worden (zie bijlage STAB-1.14, e-mails digitale stukken).

1.6 Opzet van het verslag

In hoofdstuk 2 van dit verslag wordt de voorgeschiedenis en de daarbij behorende stukken uiteengezet (zie bijlage STAB-1.9, voor de chronologische stukkenlijst). In de daaropvolgende hoofstukken 3 tot en met 6 worden de vragen van de rechtbank beantwoord.

2 Voorgeschiedenis

2.1 Inleiding

Eiseres is sinds 20 maart 2017 eigenaar van het perceel en de Turfmarktkerk (zie bijlage 1 bij het verweer). In het gesprek met STAB is aangegeven dat zij het voornemen had het gebouw voor zijn eigen bedrijf te gebruiken en te verbouwen voor presentaties en conferenties.
Vlak na aankoop heeft eiseres een lintvoegwaterpassing door GeoValk (rapport van 18 mei 2015) laten uitvoeren (zie dossier 19/4599, productie 18). Daarna is eiseres begonnen met de werkzaamheden zoals herstelwerkzaamheden aan de fundering (zie dossier 19/4599, productie 15 en 19 voor herstelplan fundering van Peters & Van Leeuwen).

Uit de aanvulling op bezwaar blijkt dat eiseres het doel had de kerk te hergebruiken, maar dat bleek dat de kerk in zeer slechte staat was (zie dossier 19/4599, productie 13, onder 2). In mei heeft eiseres een sloopmelding gedaan voor het slopen van een bijgebouw bij de kerk. Deze melding is door ODMH niet geaccepteerd. In juli 2017 zijn controles uitgevoerd door de ODMH aan de Turfmark 60 te Gouda (zie dossier 19/4599, productie 20 en 21). En vervolgens is op 14 juli 2017 (kenmerk 2017163305) door verweerder een last onder dwangsom opgelegd tot het stilleggen van de (gedeeltelijke) sloopwerkzaamheden aan de Turfmarktkerk (zie 19/4599, productie 42).
Vervolgens heeft eiseres een sloopvergunning aangevraagd voor de totale sloop van de kerk en die ook gekregen (zie dossier 19/4599, productie 43 voor de aanvraag en verweer, bijlage 2 voor de vergunning).

Op 27 september 2017 werd door Geelhoed Enginering BV (hierna: Geelhoed) in opdracht van de ODMH een inspectie uitgevoerd, zowel binnen als buiten de kerk (zie dossier 19/4599, productie 24 voor het rapport, d.d. 13-10-2017 en productie 23 voor het bezoek). Geconcludeerd werd dat de kerk instabiel is, maar geen direct instortingsgevaar en dat er twee jaar de tijd genomen kan worden tot de sloop.
Op 5 december 2017 heeft eiseres een sloopmelding ingediend voor het laten verwijderen van asbest (zie bijlage STAB-2.1). De asbestsanering vond plaats van januari tot en met mei 2018. Op 5 mei 2018 is de kerk asbestvrij verklaard.
Eisers heeft meerdere offertes voor de verschillende loopwerkzaamheden uitgevraagd (zie dossier 49/599, producties 44 en 45 en zie productie 1, bijlage 4).

Vervolgens zijn op verschillende achtereenvolgende momenten contacten tussen eiseres, de gemeente Gouda en de ODMH. Hierbij zijn ook rapporten opgesteld en onderzoeken uitgevoerd. Hierna wordt een feitelijke samenvatting gegeven.

- 30 mei 2018 hebben ODMH en Geelhoed een constructief visueel onderzoek bij de kerk uitgevoerd (zie verweer, bijlage 4).
- 11 juni 2018 heeft Geelhoed het rapport met de bevindingen opgeleverd (hierna: Herinspectie kerk Geelhoed, zie verweer, bijlage 5).
- 29 juni 2018 levert Adviesbureau Dekker engineering (hierna: Dekker) in opdracht van eiseres concept tekeningen voor een steigerconstructie voor het stutten van de kerk ter ondersteuning van sloopwerkzaamheden (zie STAB-2.2, tekening Dekker, 18-322-01).
- 4 juli 2018 heeft eiseres een sloopmelding ingediend voor het slopen van de gehele kerk (zie dossier 19/4599, productie 51).
- 6 juli 2018 geeft Sweco in opdracht van ODMH een reactie op deze tekeningen (zie bijlage STAB-2.3).
- 13 juli 2018 heeft Dekker aangepaste tekeningen en berekeningen voor de steigerconstructie inclusief baddingen (houten balken) en trekstangen aangeleverd (zie bijlage 1, bij reactie Delta op concept-STAB-verslag).
- 16 juli 2018 heeft ODMH aan eiseres per brief laten weten dat de sloopmelding niet aan de indieningsvereisten voldoet (zie productie 52 in dossier 19/4599).

Vervolgens zijn er meerdere gesprekken gevoerd en hebben e-mail uitwisselingen tussen eiseres/Dekker en de ODMH/Sweco over de steigerconstructie plaatsgevonden. Sweco controleerde in opdracht van de ODMH de ingediende tekeningen en sloop-aanvraag en de steigerconstructie van eiseres. In de maanden juni en juli van 2018 zijn aanpassingen van de tekeningen van de steigerconstructie aan Sweco voorgelegd en beoordeeld door Sweco. Zo heeft tussen 20 juli en 31 juli 2018 er een e-mail uitwisseling plaatsgevonden tussen partijen over de kwaliteit van het steigerwerk (zie productie 60, dossier 19/4599).

2.2 Besluit last onder bestuursdwang slopen

25 juli 2018 hebben burgemeester en wethouders van Gouda een last onder bestuursdwang aan Khalid Boutachekourt Holding B.V. opgelegd (zie dossier 19/4599, productie 59). Deze last hield in dat het gebouw op het perceel Turfmarkt 60 gestut diende te worden, zodat de constructie veilig is voor zowel omwonenden en voor de uitvoering van de sloop. Eiseres had tot 20 augustus 2018 de tijd deze werkzaamheden te realiseren. Voor 30 september 2018 diende het gebouw op het perceel in zijn geheel gesloopt te zijn (tot op de fundering). Vanwege dit besluit was eiseres niet meer genoodzaakt een sloopmelding in te dienen, deze was met de last onder dwangsom verkregen. Wel diende het stutwerk te voldoen aan de eisen die het Bouwbesluit 2012 stelt en aan het

gemeentelijk beleid Bouwoverlast dat de gemeente Gouda aan de sloop van een pand stelt. Aan deze bestuursdwang lagen de volgende rapporten ten grondslag:

- Rapport SmitWesterman uit 2015 (zie dossier 19/4599, productie 16);
- Rapport onderzoek kerk Geelhoed van 13 oktober 2017 (zie verweer, bijlage 3);
- Handhavingsrapport van de ODMH van 30 mei 2018 (zie verweer, bijlage 4);
- Rapport herinspectie Geelhoed van 11 juni 2018 (zie verweer, bijlage 5).

- 31 juli 2018 werd bij besluit de last onder bestuursdwang van 14 juli 2017 gedeeltelijk ingetrokken voor wat betreft het stilleggen van de sloopwerkzaamheden (zie dossier 18/7886, productie 3).
- 31 juli 2018 geeft de ODMH per e-mail akkoord op het steigerwerk, de baddingen en de trekstangen voor wat betreft het stutten van de kerk (zie bijlage STAB-2.4).
- Steigers, baddingen en trekstangen zijn in opdracht van eiseres in en buiten de kerk aangebracht tussen 3 augustus en 10 september 2018.
- 15 augustus 2018 (kenmerk 201818648) werd de termijn voor de last onder bestuursdwang van 25 juli 2018 op verzoek van eiseres verlengd tot 1 december 2018 en moest de constructie voor 10 september 2018 worden gestut (zie dossier 18/7886, productie 4 en dossier 19/4599, productie 61).
- 4 september 2018 was per e-mail aan de ODMH een toelichting op de berekening van de stut- en steigerconstructie gegeven door Dekker (zie beroep, bijlage 12 en aanvullende tekeningen dossier 19/4599, productie 71).
- 5 september 2018 stuurt Dekker een e-mail aan eiseres dat de stutconstructie voor langere tijd kan blijven staan (zie dossier 19/4599, productie 64).
- 5 september 2018 GeoValk B.V. heeft in opdracht van eiseres op opnieuw lintvoegwaterpassingen uitgevoerd (zie dossier 19/4599, producties 33 en 35). Deze lintvoegwaterpassingen zijn op 26 september 2018 aan de ODMH verstrekt (zie bijlage STAB-2.5).
- 14 september 2018 had Sweco in opdracht van de ODMH een inspectie uitgevoerd naar de aangebrachte stabiliteitsvoorzieningen van de Turfmarktkerk (zie bijlage STAB-2.6, handhavingsrapport van 18-09-2018).
- 19 september 2018 heeft Sweco de notitie Stabiliteitsvoorziening voormalige kerk Turfmarkt opgesteld (zie dossier 19/4599, productie 34).
- 21 september 2018 had ODMH zowel in de ochtend als in de middag een inspectie bij de kerk uitgevoerd (zie bijlage STAB-2.7).
- 26 september 2018 heeft Sweco in opdracht van de ODMH opnieuw een visuele inspectie uitgevoerd (zie dossier 19/4599, productie 76). De bevindingen heeft Sweco in de "Notitie Stabiliteitsvoorziening voormalige kerk Turfmarkt" van 2 oktober 2018 opgenomen (zie verweer, bijlage 13).
- Na deze inspecties blijft verweerder van mening dat de stabiliteit van de kerk onvoldoende is geborgd. Naar aanleiding van de rapporten van Sweco en de

handhavingsrapporten vonden er gesprekken en e-mailwisselingen plaats tussen verweerder en eiseres (zie dossier 19/4599, producties 66, 68, 69, 72 en 73). Zo stuurt ODMH op 27 september 2018 een e-mail aan eisers over de uitvoering last onder bestuursdwang (zie dossier 19/4599, productie 72).

- 3 oktober 2018 heeft er overleg plaatsgevonden tussen wethouder van Vugt en eiseres.
- 9 oktober 2018 is naar aanleiding van de overleggen en briefwisselingen een concept "Plan van aanpak stutten kerk" opgesteld (zie dossier 19/4599, productie 74).
- 17 oktober 2018 is door de ODMH opnieuw een handhavingscontrole voor het stutten van de kerk uitgevoerd (zie dossier 19/4599, productie 36). De constructeur van Peters & Van Leeuwen was hierbij ook aanwezig (hierna: handhavingscontrole stutten ODMH).
- 21 oktober 2018 heeft Sloopbedrijf Oosterhout b.v. (hierna: Oosterhout) aan eiseres een "Veiligheid en gezondheidsplan sloop Turfmarktkerk" opgestuurd (zie beroep, bijlage 5).
- 22 oktober 2018 hebben Peters & van Leeuwen, constructeurs en adviseurs voor de bouw (hierna: Peters & Van Leeuwen) in opdracht van verweerder een memo conclusie Turfmarktkerk opgesteld (zie dossier 19/4599, productie 38). Geconcludeerd wordt dat er gevaar tot instorting is en dat de kerk gesloopt moet worden.
- 23 oktober 2018 besloten burgemeester en wethouders een noodverordening uitgeroepen. Bewoners in de naastgelegen panden moesten per direct hun huizen verlaten (zie dossier 19/4599, productie 98).

2.3 Toepassing bestuursdwang slopen

Op 24 oktober 2018 besluiten burgemeester en wethouders over te gaan op het toepassen van bestuursdwang en om de sloop van de kerk zelf uit te voeren. Overwogen is dat er direct instortingsgevaar dreigt en dat de kerk direct gesloopt dient te worden. Deze conclusie is gebaseerd op de inspecties van 17 en 18 oktober van de kerk (zie besluit toepassen bestuursdwang, 24-10-2018).

- 26 oktober 2018 stelde Dekker in opdracht van verweerder tekeningen op voor aanpassingen van het steigerwerk met betrekking tot het opvangen van de dakconstructie (zie bijlage STAB-2.8).
- Verweerder geeft Van der Speld Bouw BV (hierna: Van der Speld) opdracht om de kerk verder te stutten (zie verweer, bijlage 16).
- 2 november 2018 waren de aanvullende stutwerkzaamheden gereed (zie bijlage STAB-2.9, Handhavingsrapport ODMH, 6-11-2018).
- Verweerder vraagt meerdere offertes uit voor de daadwerkelijke sloop van de kerk (zie verweer, bijlage 16).

- 3 november 2018 mochten de bewoners van de naast de kerk gelegen woningen weer naar huis (zie dossier 19/4599, productie 90).
- 13 november 2018 werd de opdracht gegund aan Van der Speld Bouw (zie verweer, bijlage 16).
- 7 november 2018 stelde Kruiswijk Sloopwerk B.V. (hierna: Kruiswijk) in opdracht van verweerder een VGM & Sloopveiligheidsplan 2018 op (zie bijlage STAB-2.10).
- 18 oktober 2017 bracht Geo Service in opdracht van verweerder meetbouten in de gevel van de kerk aan en heeft een eerste nulmeting uitgevoerd. Daarna worden regelmatig de meetbouten opnieuw ingemeten (zie dossier 19/4599, productie 37).
- 29 november 2018 verzoekt eiseres om het besluit van 24 oktober 2018 van verweerder (toepassen van bestuursdwang en slopen kerk) op te schorten (zie dossier 18/7886, productie 11). Verweerder reageert per e-mail dat zij geen reden ziet tot het staken van de sloop (zie dossier 18/7886, productie 12).

2.3.1 Voorlopige voorziening

Op 30 november 2018 maakt eiseres bezwaar tegen de bestuursdwang en vraagt zij om voorlopige voorziening bij de rechtbank Den Haag (zie dossier 18/7886, productie 14 SGR). De rechtbank beslist dezelfde dag bij wijze van ordemaatregel dat er geen gebruik mag worden gemaakt van het besluit van verweerder van 24 oktober 2018 tot na de uitspraak van de voorzieningenrechter op het door eiseres ingediende verzoek.
In de periode tot de uitspraak vinden er nog een aantal controles door de ODMH plaats. En verweerder gaat ook verder met de voorbereidingen voor de daadwerkelijke sloop van de kerk.

- 4 december 2018 verzoekt AKD namens verweerder de rechtbank om de ordemaatregel op te heffen (zie dossier 18/7886, productie 16).
- 6 december maken eiseres en verweerder afspraken naar aanleiding van de ordemaatregel (zie dossier 18/7886, productie 19).
- 10 december 2018 bracht Geelhoed het rapport "Inspectie sloop kerk" aan verweerder uit (zie bijlage 9, verweer). In dit rapport worden de voorzieningen opgesomd die genomen dienen te worden om veilig te slopen.
- 19 december 2019 (met kenmerk ECLI:NL:RBDHA:201815112) wijst de rechter het verzoek om voorlopige voorziening af (zie dossier 18/7886, uitspraak 19-12-2019). De rechtbank Den Haag heeft overwogen dat er sprake is van een spoedeisend geval en dat het college terecht heeft besloten tot bestuursdwang

2.3.2 Daadwerkelijke sloop

Na de uitspraak van de rechtbank dat de voorlopige voorziening is afgewezen gaat verweerder over tot de sloop. De ODMH komt wekelijks langs ter controle (zie voor een opsomming van de foto's en verslagen in bijlage STAB-1.7 onder Digitale stukken de map foto's en map 3).

- 10 januari 2019 wordt besloten tot welke hoogte de kerk gesloopt dient te worden, zodat er sprake is van een veilige hoogte (zie bijlage STAB-2.11, ODMH week 2 2019).
- 14 januari 2019 heeft SABO een rapport "analyse expertise rapport" uitgebracht in opdracht van eiseres (zie dossier 19/4599, productie 8).
- Op 15 februari 2019 vindt de overdracht van de inmiddels tot op een hoogte van 6 meter gesloopte kerk aan eiseres plaats (zie bijlage STAB-2.12).
- 15 maart 2019 geeft Geelhoed een reactie op het analyse expertise rapport van SABO van 14 januari 2019 (zie dossier 19/4599, productie 9).
- Op 29 maart 2019 reageert eiseres op dit rapport van Geelhoed (zie dossier 19/4599, productie 10).

2.4 Kostenverhaalbeschikking

- 4 september 2019 heeft Lengkeek B.V. (hierna: Lengkeek) in opdracht van verweerder het rapport "Beoordeling sloopkosten Turfmarktkerk" uitgebracht (zie kostenverhaal, bijlage 2, sloopkostenbeoordeling Lengkeek).
- 29 september 2019 heeft het college eiseres per brief op de hoogte gesteld dat zij voornemens is een kostenverhaalbeschikking te nemen.
- 7 oktober 2019 heeft eiseres hierop een zienswijze ingediend (zie zienswijze kostenverhaalbeschikking).
- 10 december 2019 hebben burgemeester en wethouders van Gouda een kostenverhaalbeschikking genomen. De hoogte van de verschuldigde kosten bedraagt € 531.801,86 exclusief BTW. Het college besluit € 541.588,81 te verhalen op eiseres (zie dossier 20/361, bijlage 1).

3 Beantwoording onderzoeksvraag 1

Onderzoeksvraag 1 van de rechtbank luidt:
"Onderschrijft de STAB, op basis van de informatie in de dossiers, de conclusies in het handhavingsrapport van de ODMH van 17 oktober 2018 en in het rapport van Peters & van Leeuwen van 22 oktober 2018?"

In de desbetreffende rapporten is het volgende geconcludeerd.

3.1 Rapport ODMH van 17 oktober 2018

Het handhavingsrapport van de ODMH van 17 oktober 2018 behelst een verslag van de controle welke die dag is uitgevoerd door de ODMH (zie productie 36, 19/4599) in bijzijn van een externe constructeur om de in opdracht van eiseres opgebouwde steiger te beoordelen.
Bij de rondgang door de kerk is door hen geconstateerd dat de noodzakelijke steiger om de kerk te stutten op onderdelen nog niet volledig was opgebouwd. Voor wat betreft de bouwkundige staat van de kerk is in vergelijking met de controle in september 2017 het volgende geconstateerd:

- De achtergevel lijkt verder te wijken. De achtergevel buikt uit en ligt niet meer in één lijn. Aan de buitenzijde is een licht golvende lijn in de pannen waar te nemen.
- Binnen in de kerk is de scheurvorming toegenomen (meer lichtinval, stucwerk afgebladderd).
- De toog lijkt boven verder te wijken. In de nok is de toog doormidden gescheurd en wijkt van elkaar. De benen van de toog zijn doorgescheurd.

De ODMH adviseert om met spoed GeoValk te vragen een en ander in te meten en aan de Sweco voor te leggen voor advies, teneinde het beeld van verergerde scheurvorming te bevestigen.
De ODMH concludeert dat het verergeren van de scheurvorming nu op een kritisch punt begint te komen. De veranderingen van de afgelopen weken geeft het beeld dat de achtergevel aan het werken is. De externe constructeur heeft aangegeven dat werkzaamheden aan de achtergevel tot gevaar op instorting kunnen leiden, omdat geveldelen geen tot geringe samenhang hebben. Sommige werkzaamheden zijn om veiligheidsredenen geen optie meer omdat instorten door uitvoering van werkzaamheden niet is uit te sluiten. Al met al raden de toezichthouders van de ODMH af de kerk te betreden tot er metingen zijn uitgevoerd en voorgelegd aan een constructeur.

3.2 Rapport Peters & van Leeuwen van 22 oktober 2018

In het briefrapport van adviesbureau Peters & van Leeuwen (thans Pelecon) van 22 oktober 2018 zijn in opdracht van de gemeente de bevindingen naar aanleiding van bezoeken aan

de kerk op 17 en 18 oktober verwoord (zie productie 38 in dossier 19/4599). Bij deze bezoeken is het volgende geconstateerd:

- In de kerk staat nu een uitgebreid steigerwerk dat is aangebracht ter ondersteuning van zowel de gevels en het dak om tot een veilige sloop te kunnen overgaan.
  De berekeningen en tekeningen van het steigerwerk zijn uitgevoerd door Dekker Engineering en zijn ten dele goedgekeurd door Sweco, namens de ODMH.
- Op één van de hoekpunten van de kerk (Zuid) is door lekkage de constructie van de twee spanten gevaarlijk slecht. Daar moet omzichtig gehandeld worden en de spanten moeten verticaal worden ondersteund.
- De kerk vertoont verder plaatselijk ernstige scheurvorming ten gevolge van voortschrijdende verzakking van de fundering. Via een aantal lintvoegwaterpassingen is de vergroting van de verzakking gemeten. Met name bij de rechterachterzijde van de kerk (Noord) is vergroting aan de orde.
  Daardoor is de scheurvorming inmiddels zover toegenomen dat er zo snel mogelijk maatregelen moeten worden genomen. De achteraanbouw scheurt af van het hoofdgebouw en trekt daarbij het metselwerk mee. Ook vertoont er, ter plaatse van de toog van het hoofdgebouw, door de excentrische zetting ernstige scheurvorming.

Conclusie in het rapport is dat het bovenstaande leidt tot gevaar van instorting. Dit kan alleen worden weggenomen door de sloop van de kerk.

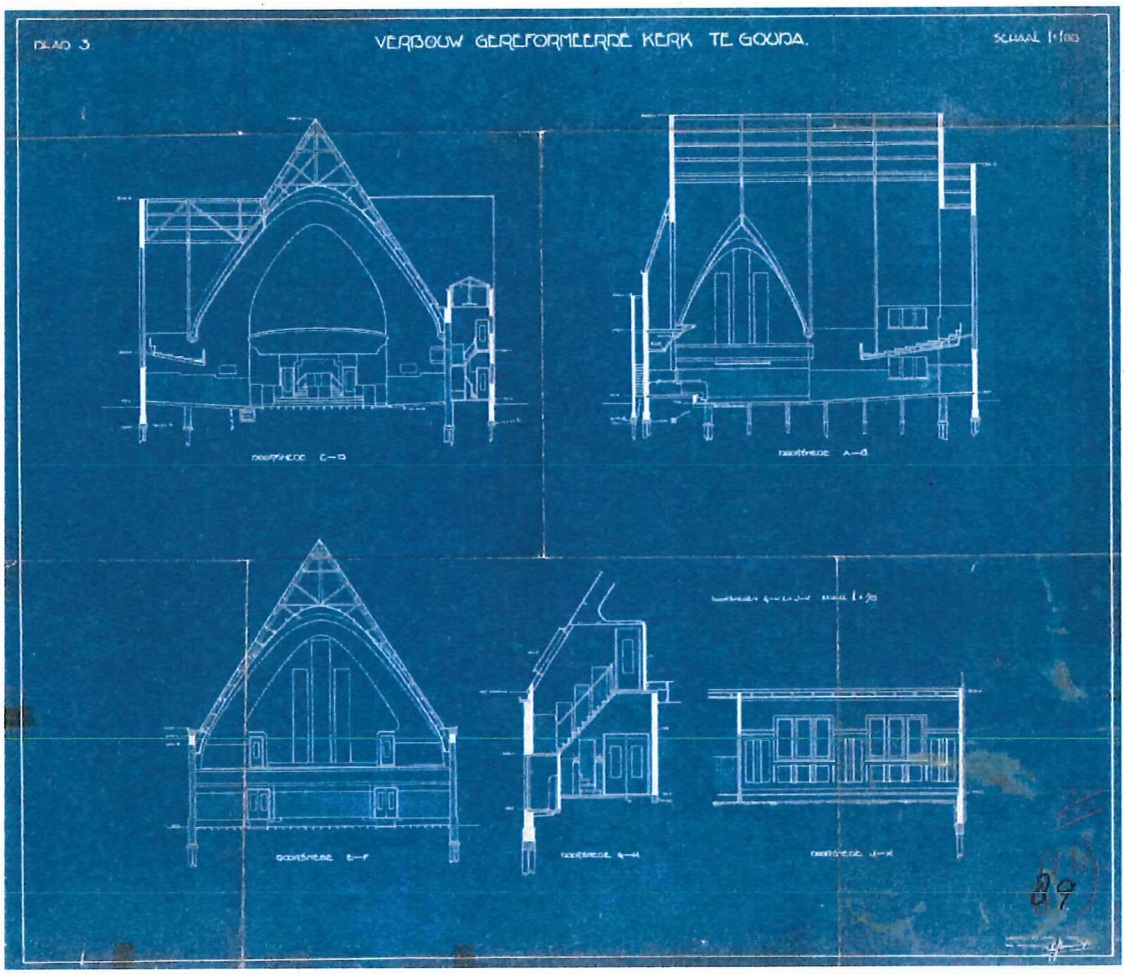
3.3 Bevindingen STAB

Voor de beoordeling van de twee voornoemde rapporten wordt hierna eerst ingegaan op de onderbouwing van bovengenoemde conclusies. Daarna volgt een analyse van die conclusies zelf. Daarna volgt de samenvatting van de beoordeling en de beantwoording van de onderzoeksvraag.

3.4 Onderbouwing conclusies rapporten

3.4.1 Toetsingskader

Uit de oorspronkelijke bouwtekeningen van de doorsnedes van de kerk van 1931 is op te maken dat de kerk is gefundeerd op houten palen (zie afbeelding 3.1). Voor een goede beoordeling van de kwaliteit van gebouwfunderingen op houten palen is op initiatief van de brancheorganisatie F3O een richtlijn opgesteld en uitgebracht onder auspiciën van SBRCURnet, te weten "Richtlijn Houten Paalfunderingen onder gebouwen - Onderzoek en beoordeling (3e herziene editie)" van oktober 2016 (zie bijlage STAB-3.1).

Afbeelding 3.1: Tekening doorsnedes 1931, met houtenpaalfundering kerk.

Deze richtlijn bevat een aantal aspecten die, bijvoorbeeld bij renovatieprojecten, een eenduidige beoordeling van de constructieve toestand van funderingen en gebouwen mogelijk te maken. Een aantal van deze aspecten spelen ook bij de Turfmarktkerk een rol. STAB heeft de voorliggende rapporten mede aan de hand van deze richtlijn beoordeeld om de vastgelegde waarnemingen in perspectief te plaatsen.

Conform deze richtlijn kan een goede beoordeling van het gedrag van een fundering worden gegeven indien de volgende zaken zijn onderzocht:

1. Archiefonderzoek (verzamelen van relevante gegevens over de constructie)
2. Visuele inspectie van het pand
3. Gevelinspectie
4. Scheefstandsmetingen door middel van:
   - Lintvoegwaterpassing
   - Vloerwaterpassing
   - Loodmeting (vaststellen van de scheefstand van de gevels)

5. Hoogtemetingen door middel van:
   - Peilmaatmeting (relateren historisch bouwpeil met actuele hoogte bouwpeil)
   - Nauwkeurigheidswaterpassing (herhaald meten van vaste in de gevels aangebrachte meetpunten (meetbouten) (nauwkeurigheid +/- 0,5 mm)
6. Inspectie van de omgevingsfactoren
7. Grondwaterstandsmetingen
8. Funderingsinspectie op een aantal plaatsen
9. Beoordeling kwaliteit houten palen
10. Beoordeling kwaliteit metselwerk/beton gevel

Blijkens de dossierstukken en de op verzoek van STAB aangeleverde nadere stukken blijkt het volgende:

Ad 1. Archiefonderzoek is uitgevoerd. Er is beperkte informatie gevonden. Tekeningen zijn weergegeven in het rapport van 5 januari 2015 van SmitWesterman (productie 16, 19/4599).

Ad 2. Visuele inspectie van het pand is herhaaldelijk uitgevoerd.

Ad 3. Gevelinspectie is herhaaldelijk uitgevoerd.

Ad 4. Scheefstandsmetingen zijn uitgevoerd. Op 18 mei 2015 zijn door Fugro een lintvoegwaterpassing, een vloerwaterpassing en een loodmeting uitgevoerd. Door GeoValk zijn op 6 februari 2017 en 5 september 2018 lintvoegwaterpassingen uitgevoerd.

Ad 5. Voorafgaand aan 17 oktober 2018 zijn geen hoogtemetingen uitgevoerd.

Ad 6. Er is geen melding gemaakt van een inspectie van de omgevingsfactoren.

Ad 7. Er zijn geen grondwaterstandsmetingen uitgevoerd. Wel is in het rapport van 5 januari 2015 van SmitWesterman (productie 16, 19/4599) melding gemaakt van een waterstand onder de onderzijde van een betonnen funderingsbalk, hetgeen betekent dat de paalkop droog stond.

Ad 8. Funderingsinspectie heeft alleen plaatsgevonden door de fundering in noordoosthoek vrij te maken voor herstel van de palen in die hoek.

Ad 9. Er is geen onderzoek verricht naar de kwaliteit van de houten palen op andere locaties.

Ad 10. Beoordeling kwaliteit metselwerk/beton gevel heeft alleen visueel plaatsgevonden.

STAB constateert dat behoudens de resultaten van drie lintvoegwaterpassingen er geen concrete meetgegevens beschikbaar zijn. Hoewel een aantal keer in deze kwestie is geadviseerd om scheurwijdtemetingen te doen, is daar in het dossier niets van terug te vinden. Verder zijn er ook geen zettingsmetingen verricht.
Pas op 18 oktober 2018 worden meetbouten in de gevels aangebracht en wordt een nulmeting uitgevoerd om tijdens de sloop het gedrag van de gevels te kunnen monitoren

(zie productie 37 in dossier 19/4599). Dit is een dag nadat de ODMH de gemeente geadviseerd heeft handhavend op te treden.

3.4.2 Visuele inspecties van het pand

De onderbouwing van de conclusies in de rapporten van de ODMH van 17 oktober 2018 en van Peters & van Leeuwen van 22 oktober 2018 is in hoofdzaak gebaseerd op visuele waarnemingen. In het rapport van de ODMH komt dit tot uitdrukking in de woordkeuze:

- De achtergevel lijkt verder te wijken.
- Binnen in de kerk is de scheurvorming toegenomen in vergelijking met de foto's van september 2017.
- De toog lijkt boven verder te wijken.

In het rapport zijn deze waarnemingen niet verder uitgewerkt in een nader technisch onderzoek. De conclusies zijn dus enkel gebaseerd op visuele waarnemingen.

In het rapport van Peters & van Leeuwen zijn de gebreken aan de kerk iets concreter beschreven. Gesteld is dat:

- op één van de hoekpunten van de kerk (zuid) door lekkage de constructie van de twee spanten gevaarlijk slecht is, en dat
- de kerk verder plaatselijk ernstige scheurvorming vertoont ten gevolge van voortschrijdende verzakking van de fundering.

In het rapport van Peters & van Leeuwen wordt bovendien verwezen naar lintvoegwaterpassingen die een vergroting van de verzakking van de fundering aantonen. Er worden echter geen concrete waarden genoemd.

In de aanloopfase van deze kwestie zijn ook enkele visuele inspecties aan de kerk verricht. Zo is op 12 juli 2017 een inspectie gehouden door een inspecteur van de ODMH, na een klacht over sloopwerkzaamheden vanuit de buurt. Over het gebouw wordt in deze rapportage geschreven (zie productie 17 in dossier 19/4599):

- Spatscheuren in het buitenmetselwerk, sommige scheuren zijn zo breed dat er een hand in past.
- Als gevolg van lekkages zijn twee gelamineerde houten spanten totaal aangetast zodat deze geen draagfunctie meer hebben.
- Ook de vloer van de galerij is aangetast.
- Door het verwijderen van houten balklagen raakt het pand steeds verder instabiel.
- Het pand mag niet meer worden betreden.
- Er is geen gevaar voor het openbare gebied.

Verder is op 27 september 2017 door Geelhoed in opdracht van verweerder een inspectie uitgevoerd, zowel binnen als buiten (zie productie 23 in dossier 19/4599). Vervolgens zijn de conclusies uit deze inspectie opgenomen in het rapport van 13 oktober 2017. In

algemene zin is geconcludeerd dat de kerk weliswaar in slechte staat verkeert, maar dat er geen direct gevaar voor instorting is. Over de buitenzijde van de kerk zijn de volgende constateringen gedaan (zie productie 24 in dossier 19/4599):

- In de metselwerk buitengevel van de kerk zijn enkele grote scheuren zichtbaar.
- Plaatselijk zijn enkele jaren geleden (exacte periode onbekend) stalen verstijvingskolommen aan de buitengevel aangebracht.
- Buiten zijn geen bijzonderheden zichtbaar.

Over de binnenzijde van de kerk is het volgende geconstateerd:

- Een hoekspant is door lekwater zeer aangetast waardoor slechts 20% van het spant in de onderhoek resteert.
- In de metselwerktoog tegenover de hoofdingang bevindt zich een enorme scheur, gecombineerd met een scheefstand van de (achter)gevel.
- Metselwerkpenantjes in de gevels worden ondersteund door houten blokjes.
- De blootliggende fundering verkeert in slechte staat.

Op grond van deze inspectie geeft Geelhoed aan dat het op basis van dit onderzoek in het algemeen mogelijk is om een termijn van maximaal 2 jaar in acht te nemen voor een goed proces richting sloop. Daarbij is wel benadrukt dat het verkorten van deze periode positief zal werken ten aanzien van de veiligheid voor de omgeving en tijdens de sloop. Geelhoed adviseert enkele maatregelen voor de periode tot de sloop en om veilig te kunnen slopen:

- Het hoekspant is zeer kritisch, de onderste 2 meter moet versterkt worden.
- De scheuren moeten nauwgezet iedere drie maanden worden gemonitord, het is raadzaam om scheurmeters aan te brengen.

Uit de bij STAB beschikbare documenten blijkt niet dat deze maatregelen zijn uitgevoerd.

In beide voornoemde rapporten zijn dezelfde gebreken aan de kerk geconstateerd. Uit de door Geelhoed genoemde termijn van maximaal 2 jaar kan echter worden geconcludeerd dat Geelhoed op dat moment nog geen acuut instortingsgevaar voorzag.

Op 16 mei 2018 heeft een inspecteur van de ODMH een visuele herinspectie uitgevoerd. In het rapport van de ODMH van 20 mei 2018 is het volgende vermeld (zie bijlage 4 van het verweerschrift):

- Aan de buitenzijde is de scheurvorming zoals in september 2017 is vastgelegd, opnieuw bekeken en er zijn minimale wijzigingen waar te nemen.
- Aan de binnenzijde lijkt de scheurvorming in de achtergevel licht door te zetten. Dit is waarschijnlijk veroorzaakt door de verdere aantasting van de onderhoek van het hoekspant.

- Duidelijk is zichtbaar dat het spant verder is aangetast en er slechter aan toe is dan bij de eerdere controle. Zoals reeds in het rapport van Geelhoed is aangegeven, is de staat van het spant kritisch en door het verder inwateren van het spantbeen verslechtert.
- De scheuren in de achtergevel lijken verder te gaan wijken. Tevens zijn ook hier meerdere haarscheuren en afwijkingen waarneembaar in het stucwerk. De metselwerktoog vertoonde reeds een grote scheur. Deze scheur lijkt groter te zijn geworden en de twee onderling toogdelen lijken verder van elkaar te wijken.
- Er is tevens werking te zien in de rode aftimmering van het plafond waar platen onderling tegen elkaar beginnen te drukken.

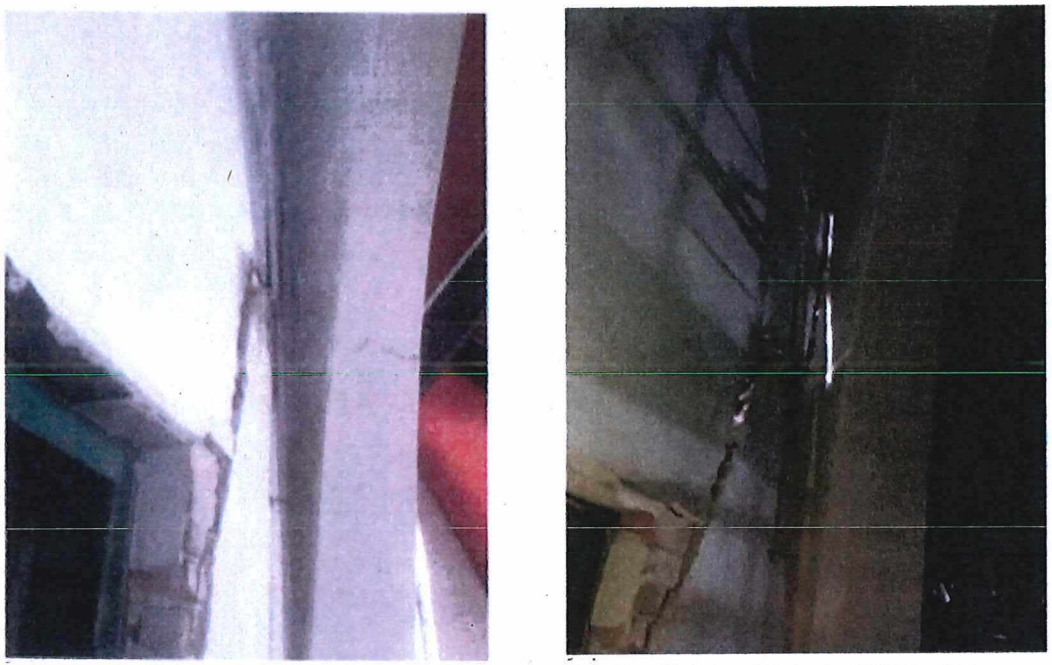
Op 30 mei 2018 heeft de ODMH samen met een constructeur van Geelhoed andermaal een herinspectie uitgevoerd en de bevindingen opgenomen in het rapport van 11 juni 2018. Geelhoed heeft het volgende vastgesteld (zie bijlage 5 van het verweerschrift):

- Asbestsanering is gebeurd.
- Versterking van hoekspant is niet gebeurd. Dit spant is inmiddels nog meer aangetast en zou per ommegaande versterkt moeten worden.
- Bij herinspectie na 8 maanden (zonder tussentijdse monitoring) Bleek dat de houtconstructies duidelijk in kwaliteit zijn verslechterd/verzwakt. Voor wat betreft de steenconstructies is het lastiger om een eenduidig oordeel te geven. Bepaalde scheurvorming - met name aan de achterzijde van de kerk - is licht verergerd.
- Er is nog geen sloopveiligheidsplan opgesteld.

In het algemeen is geconcludeerd dat de kerk in een zeer slechte staat verkeert. Er is geen direct gevaar van instorting, maar het is van belang om nu een goede procedure richting sloop van de kerk te voeren. Op termijn is het anders niet mogelijk om de kerk op veilige wijze voor zowel slopers als omwonenden te slopen.
Ten aanzien van de sloop stelt Geelhoed in het rapport dat hierbij in de kerk steigers en stutten aangebracht moeten worden. Deze kunnen slechts van zeer tijdelijke aard zijn, aangezien de fundering en begane grond van de kerk in zeer slechte staat verkeren en feitelijk niet geschikt zijn om te dienen als basis voor steigers en stutten.

Uit het vorenstaande blijkt dat in alle vier inspectierapportages (van 12 juli 2017, 27 september 2017, 30 mei 2018 en 11 juni 2018) de bevindingen uitsluitend op visuele waarnemingen zijn gebaseerd. Concrete meetresultaten of berekeningen die de genoemde verslechtering van de kerk onderbouwen zijn er niet. Ook de stelling van Geelhoed dat er sprake zou zijn van een zeer slechte staat van de fundering van de gehele kerk, is niet nader onderbouwd.

Op 17 oktober 2018 is de rondgang door de kerk gemaakt door de ODMH, samen met een adviseur van Peters & van Leeuwen. Deze rondgang heeft geresulteerd in het door STAB te beoordelen handhavingsrapport van de ODMH en briefrapport van Peters & van Leeuwen van 22 oktober 2018. In beide rapporten is, als gezegd, geconstateerd dat er sprake was van een toenemende scheurvorming en vervorming. Zij baseren zich hierbij met name op visuele waarnemingen en op een vergelijking van foto's met de situatie een jaar eerder (zie afbeeldingen 3.3 en 3.4).

Afbeelding 3.3: Vergelijking scheurvorming tussen 27 september 2017 (links) en 17 oktober 2018 (rechts).

Naar het oordeel van STAB kan een dergelijke waarneming uitsluitend tot de conclusie leiden dat er sprake is van een slechte bouwkundige staat van de kerk. Het gaat echter te ver om op grond van deze waarnemingen in combinatie met de conclusies uit de voorgaande visuele inspecties, te constateren dat er sprake is van een acuut instortingsgevaar en een gevaar voor de omgeving.

Afbeelding 3.4: Geconstateerde uitbuiking van achtergevel.

3.4.3 Lintvoegwaterpassingen

Behalve op grond van de visuele inspecties zijn de conclusies in het rapport van Peters & van Leeuwen voornamelijk gebaseerd op enkele lintvoegwaterpassingen.

Dienaangaande merkt STAB op dat wanneer inzichtelijk gemaakt moet worden wat de toename van zetting van een gebouw is of wat de toename van scheurvorming in een gevel is, eerst een nulmeting als uitgangswaarde moet worden vastgesteld. Daarna moeten met enige regelmaat in de tijd herhalingsmetingen van dezelfde punten worden uitgevoerd. Pas dan ontstaat een zuiver beeld hoe zettingen of scheurvorming in de loop van de tijd toenemen. Niet is gebleken dat dat in deze kwestie is gedaan.

In dit geval zijn als gezegd drie lintvoegwaterpassingen uitgevoerd, te weten op 18 mei 2015, 6 februari 2017 en 5 september 2018.[1] Lintvoegwaterpassingen geven een indicatie van het zakkingsgedrag van het gebouw. De nauwkeurigheid van de meting is beperkt tot circa ± 2,5 mm als gevolg van maatafwijkingen in stenen en het metselproces en de meetmethode. Hierbij wordt ervan uitgegaan dat de lintvoegen ook daadwerkelijk horizontaal zijn aangelegd. De gemeten vervormingen geven uitsluitend een beeld van de vervormingen over de periode tussen de meting en de oprichting van het metselwerk. De

[1] In dossier 19/4599 is tevens een lintvoegwaterpassing van 24 september 2018 opgenomen (productie 35). Het betreft een uitwerken van de meetresultaten van de meting van 5 september 2018.

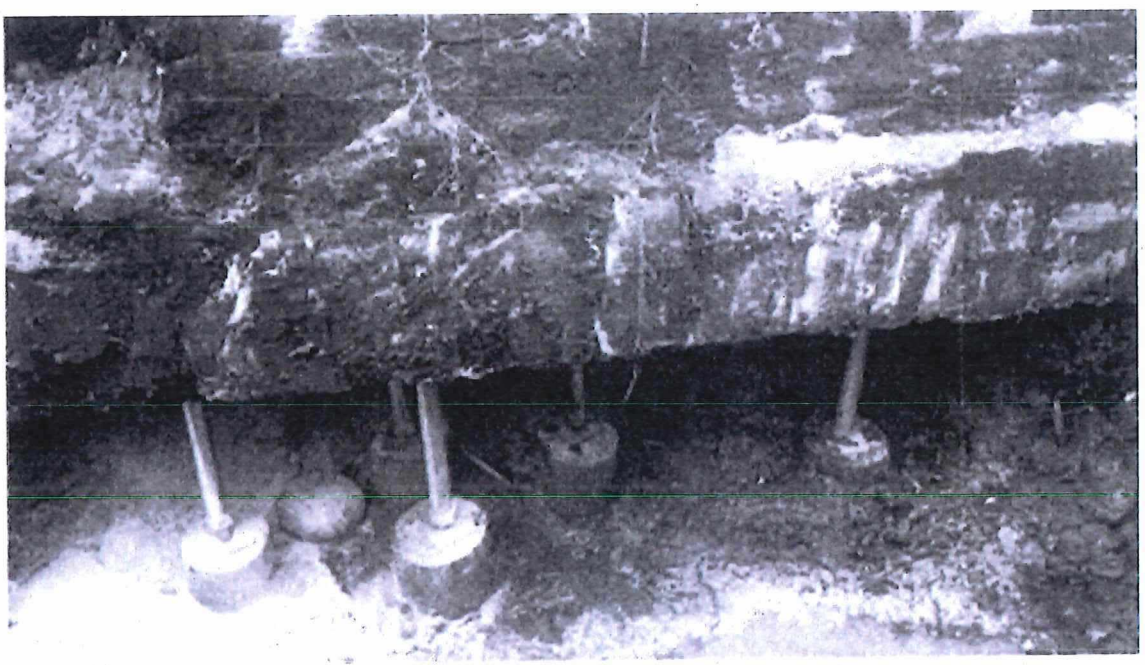
lintvoegwaterpassing is, vanwege de meetonnauwkeurigheid, niet geschikt om actuele zakkingsnelheden vast te stellen. Uit de zakkingsverschillen en de afstanden tussen de meetpunten kan globaal worden herleid in welke mate het metselwerk van de gevels vervormd is. Lintvoegwaterpassing kan derhalve uitsluitend een signalerende rol hebben en aanleiding vormen voor nader onderzoek.

In deze kwestie is de eerste lintvoegwaterpassing in 2015 door Fugro gedaan, in combinatie met een scheefstandsonderzoek van de gevels. Uit het rapport "Rapportage resultaten lintvoegwaterpassing betreffende Turfmarktkerk te Gouda" (productie 17 in dossier 19/4599) blijkt dat de kerk tot 2015 van achter naar voren toe gelijkmatig scheef verzakt is (aan de voorzijde zettingen van 44-60 mm), maar dat de hoek rechtsachter (de noordoostzijde) ernstiger verzakt is (tot 121 mm). Hier zijn ook de grootste rotaties gemeten. De scheefstand van de gevels blijft ten opzichte van de verticaal beperkt tot minder dan 1:100 (zie de afbeeldingen in productie 17 in dossier 19/4599).
Deze metingen sluiten aan bij de bevindingen van SmitWesterman in het rapport van 5 januari 2015 (productie 16 in dossier 19/4599), waarin geconstateerd is dat de grondwaterstand zich op het moment van inspectie circa 0,5 meter onder de onderkant betonnen funderingssloof bevond waardoor de houten paalkoppen droog waren komen te staan. SmitWesterman geeft aan dat dit heeft geleid tot schade en zettingen van de fundering. Als gevolg van de zettingsverschillen is er op diverse plaatsen in de bovenbouw ernstige scheurvorming zichtbaar.

De twee metingen van 6 februari 2017 en 5 september 2018 zijn door GeoValk uitgevoerd. Niet is terug te vinden of dezelfde voeg en dezelfde punten als in de meting van Fugro zijn gemeten. Een relativiteit van ±10 mm mag daarom in de berekende verschilzettingen ten opzichte van 2015 worden meegenomen. Er zijn geen vaste meetbouten ingeboord en gemeten.
Naar aanleiding van de lintvoegwaterpassing van 6 februari 2017 is gesteld dat in het algemeen de zettingen vrijwel ongewijzigd lijken (afwijkingen kleiner dan 5 mm), met uitzondering van (wederom) de noordoosthoek, waar van 2015 tot 2017 een toename van 6-17 mm is gerapporteerd.

Dit is ook de conclusie in het hersteladvies van 6 april 2017 dat is opgesteld door Peters & van Leeuwen (productie 19 in dossier 19/4599). Hierin is verder geconcludeerd dat in het grootste gedeelte van kerk de zettingen niet zijn toegenomen en de kerk derhalve als stabiel kan worden beschouwd. In een klein gedeelte van de kerk zijn de zettingen echter zodanig toegenomen dat maatregelen nodig zouden zijn op korte termijn (binnen een jaar). Peters & van Leeuwen gaat ervan uit dat die zettingen veroorzaakt worden door aantasting van de paalkoppen en dat met herstel van deze paalkoppen het gebouw weer voldoende veilig is voor 10 tot 15 jaar.

Na deze rapportage is in opdracht van eiseres gekozen voor funderingsherstel van de noordoosthoek door de rotte paalkoppen te verwijderen en een stalen vijzel tussen het goede deel van de paal en de onderkant van de funderingsbalk aan te brengen (zie afbeelding 3.2 voor een foto van deze stalen vijzels). De herstelwerkzaamheden zijn in de periode van april 2017 tot juni 2017 uitgevoerd.

Afbeelding 3.2: Uitgevoerde herstelwerkzaamheden aan fundering.

Aan de lintvoegwaterpassing door GeoValk van 5 september 2018 (zie de tekeningen in productie 33 in dossier 19/4599) valt STAB een aantal zaken op:

- Uitgaande van de nauwkeurigheid van een lintvoegwaterpassing zou de kerk in zijn geheel gelijkmatig circa 10-12 mm gezakt zijn ten opzichte van anderhalf jaar eerder.
- Eén punt (punt 20) geeft een significante afwijking: een zetting van 58 mm ten opzichte van de voorgaande meting. Dit is echter fysiek niet mogelijk, want dit zou in foto's van deze gevel zichtbaar moeten zijn en tot nieuwe scheurvorming hebben geleid.
- Er is geen enkele invloed zichtbaar van het uitgevoerde funderingsherstel. De herstelde palen hebben volgens deze meting een gelijke zetting ondergaan als de overige delen van de kerk.

Deze derde lintvoegwaterpassing geeft geen aanleiding om te stellen dat de toestand van de kerk dusdanig is veranderd, dat de scheurvorming aanzienlijk zal zijn toegenomen en/of dat de kerk instabiel is geworden en op instorten staat. De lintvoegwaterpassingen geven een stabiel beeld in vergelijking met de voorgaande meting.

Op grond van het vorenstaande constateert STAB dat de lintvoegwaterpassingen - gesteld dat ze hiervoor al gebruikt zouden mogen worden - geen aanwijzing geven dat er sprake is van een snelle verslechtering van de bouwkundige staat van de kerk en dat derhalve sprake zou zijn van een acute instortingsgevaar en risico's voor de omgeving. Een dergelijke conclusie zou alleen gebaseerd kunnen worden op basis van doorlopende onderzoeken naar zettingen van de kerk (door middel van peilbouten), van scheurwijdtemetingen en hellingshoekmetingen.
In aanvulling op de beoordeling van de fundering had een analyse moeten worden gemaakt van de stabiliteit van de bovenbouw. Als maatstaf kan hiervoor de NEN 8700-normenserie worden gehanteerd. In deze norm, die is vastgesteld in het Bouwbesluit, is een afkeurniveau gedefinieerd. Dat wil zeggen dat een constructie als onveilig wordt beschouwd en niet meer gebruikt mag worden als de sterkte van de constructie beneden een bepaald veiligheidsniveau is gekomen. In het dossier is geen aanwijzing aangetroffen dat een dergelijke beschouwing is opgesteld. Er is dus geen analyse gemaakt naar de werking van de draagconstructie en welke veiligheden daar nog in aanwezig zouden zijn.

3.5 Analyse van conclusies rapporten

In het handhavingsrapport van de ODMH van 17 oktober 2018 en in het briefrapport van Peters & van Leeuwen van 22 oktober 2018 zijn conclusies verbonden aan de visuele waarnemingen en lintvoegwaterpassingen op grond waarvan verweerder heeft geconcludeerd dat sprake was van acuut instortingsgevaar. Met betrekking tot deze conclusies merkt STAB het volgende op.

3.5.1 Zettingen

Vooropgesteld zij dat als een constructie gelijkmatig zakt, dit niet leidt tot spanningen in deze constructie. Dat betekent dat als een constructie gelijkmatig de grond inzakt, de constructie ervan onverminderd stabiel blijft. Er is pas een kans op schade wanneer er grote zettingsverschillen ontstaan.

In de F3O-richtlijn is aangegeven dat pas bij een rotatie groter dan 1:100 constructieve schade in gevels is te verwachten. Bij kleinere rotaties is er slechts sprake van architectonische schade.
In het rapport van Fugro van 18 mei 2015 over de eerste lintvoegwaterpassing zijn de zettingsverschillen en de bijbehorende rotatie in langsrichting van de gevels bepaald. Hieruit blijkt dat alleen ter plaatse van de noordoosthoek rotaties voorkomen die groter zijn dan 1:100 (>1,0%). Op deze plaatsen is dan ook grotere scheurvorming in de gevels waargenomen.
Tijdens de volgende lintvoegmeting voorafgaand aan het funderingsherstel in 2017 nemen de rotaties in deze hoek nog iets toe. Voor de overige gevels blijft de situatie echter stabiel.

Nadat in deze noordoosthoek het funderingsherstel is uitgevoerd, blijkt uit de lintvoegmetingen dat de rotaties in de gevel niet meer toenemen.

STAB stelt vast dat de zettingsverschillen in langsrichting van de gevels wel tot scheurvorming in het metselwerk geleid hebben, maar geen invloed hebben gehad op de stabiliteit van (de gevels van) het gebouw. De zettingen zouden derhalve niet zonder meer leiden tot instorten van het gebouw.

3.5.2 Scheefstand gevels

In het Fugro-rapport van 18 mei 2015 zijn ook metingen opgenomen van de scheefstand loodrecht op de gevels. De grootste scheefstanden zijn gemeten op de korte dwarswanden in de buurt van de voorgevel. De maximale scheefstand is daar 40 mm.
Op de rechter zijgevel bedroeg de gemeten scheefstand slechts 15 mm en op de voorgevel circa 20 mm. Dit zijn uitwijkingen van minder dan 0,1%. In dit rapport is de (eventuele) scheefstand van de achtergevel niet aangegeven, maar door de uitbouw achter het orgel is deze ook moeilijk te meten.

In principe zijn alle wanden boven en onder horizontaal gesteund door de funderingsbalk aan de onderzijde en het houten dakvlak van de kerk aan de bovenzijde. Wanneer deze wanden aan de bovenzijde niet meer horizontaal gesteund (vrijstaand) zouden zijn, heeft de gemeten uitbuiging geen invloed op de stabiliteit. Er is namelijk nog altijd sprake van een volledig op druk belaste doorsnede als het zwaartepunt van de belasting binnen 1/6 van de wanddikte valt. In het voorliggende geval hebben de wanden een dikte van 330 mm. Een uitbuiging van minder dan 45 mm (1/6 van de wanddikte) van een gevel heeft dus nog geen enkele invloed op de stabiliteit. De door Fugro gemeten scheefstanden bedragen minder dan de helft hiervan.
STAB concludeert daarom dat de gemeten scheefstanden geen gevaar voor de stabiliteit van de constructie vormen.

3.5.3 Scheurvorming gevels

Zoals hiervoor is beschreven ontlenen de gevels hun stabiliteit door de loodrechte positie onder op het vlak aan de fundering en boven aan het dakvlak. Een verticale scheur in een gevel heeft hierop geen invloed.
In de desbetreffende gevel is naast de scheur nog zoveel gevelvlak als constructief stijf element aanwezig dat een verticale scheur hier ook geen invloed heeft op de stabiliteit. De in de gevels gesignaleerde verticale scheuren leiden dan ook niet tot instortingsgevaar.

Horizontale scheuren kunnen wijzen op buiging in de gevel loodrecht op het vlak van de gevel. Foto's van 30 mei 2018 geven aan dat in de zijdelen van de achterwand aan de

binnenzijde ook horizontale scheuren in het stucwerk aanwezig zijn, die mogelijk in het metselwerk van de gevel doorlopen (zie voor de foto's productie 30 in dossier 19/4599). De scheurwijdte is niet gemeten, maar lijkt op de foto beperkt. De hoogte van de scheur doet vermoeden dat het bovendeel van de gevel iets is meegetrokken met de achterbouw van het orgel, hetgeen ook overeenkomt met de eerder vermelde uitbuiking. Aangezien de achtergevel echter én door de achterbouw van het orgel én door de aansluiting met het dakvlak wordt gesteund, leidt de uitbuiking volgens STAB niet tot acuut gevaar van instorting.

3.5.4 Wegzakken achterbouw

Uitgaande van de gegevens van de laatste lintvoegmeting van 5 september 2018 is het zettingsverschil tussen de achtergevel en de achterzijde van de uitbouw maximaal 12 mm. Dat komt erop neer dat de achterbouw op een hoogte van circa 10 meter een horizontale verplaatsing van circa 30 mm zou hebben.

Dit leidt inderdaad tot scheurvorming ter plaatse van de aansluiting met de achtergevel van de kerk (en zeker in de zwakste plek boven de deuropening), maar leidt volgens STAB niet tot omtrekken van de achtergevel. De genoemde verplaatsing blijft nog altijd binnen de kerndoorsnede van de gevel. Bovendien wordt deze gevel aan de bovenzijde nog altijd horizontaal gesteund door het dakvlak. Er is dus geen aanleiding om te veronderstellen dat het scheefzakken van de achterbouw tot instorting van de achtergevel kan leiden.

3.5.5 Scheurvorming toog

Beide zijden van de achtergevel waren verbonden door een toog boven de nis van het orgel. Deze toog was in het midden van onderaf ingescheurd.

Deze scheurvorming is veroorzaakt door het aan de rechterzijde (noordoosthoek) wegzakken (en misschien ook een beetje horizontaal verplaatsen) van de fundering van deze gevel. Het buigend moment dat hierdoor in de toog ontstaat (de toog knikt als het ware door) kan niet door het metselwerk van de toog worden opgenomen. Aan de bovenzijde van de toog ontstaat daarom een drukkracht en aan de onderzijde een trekkracht. De trekkracht leidt er toe dat de onderzijde van het metselwerk inscheurt.

Tot welke hoogte de scheurvorming aan de onderzijde van de boog doorloopt is niet zichtbaar. De enige foto's in het dossier die een redelijk beeld geven van de scheurvorming in de toog, staan in de rapportage van ODMH van 30 mei 2018 (zie productie 30 in dossier 19/4599). De toestand op deze foto's is weinig veranderd ten opzichte van de toestand op de foto's van 8 maanden eerder. De scheur lijkt aan de onderzijde iets te wijken haaks op het vlak.

Deze foto's zijn echter vanaf de binnenzijde van de kerk genomen. Wat op de foto's niet zichtbaar is, is dat de toog in de kopgevel boven het houten binnenplafond nog circa 4 meter hoger doorsteekt. Ondanks de aanwezigheid van twee openingen naast de schoorsteen is aan de buitenzijde van deze gevel geen verticale, horizontale of schuine scheurvorming geconstateerd. Hier wordt tenminste in geen enkel dossier melding van gemaakt.

STAB is van mening dat ondanks de scheurvorming nog altijd evenwicht bestond tussen de twee helften van de gevel. Deze geveldelen houden elkaar tegen in het drukpunt boven in de toog. Er is dus geen sprake van dat de scheur in de toog tot instorting zou leiden.

3.5.6 Aantasting dakspant

De oplegging van het spantbeen van het dak was doorgerot, en had uiteindelijk kunnen leiden tot instorting van de kerk. Als in de loop der tijd meerdere spantbenen op deze wijze zouden zijn aangetast, zou er een moment komen dat er geen evenwicht in de kap meer mogelijk is en dat deze bezwijkt.
Dat was nu nog niet het geval. Gezien het feit dat het sterk verminderde draagvermogen in dit bewuste spantbeen nog niet leidde tot instorting van het dak, acht STAB het aannemelijk dat de draagwerking van de totale kap inmiddels op een andere manier plaatsvond. Het stijve dakvlak van de kap maakt dat krachten zich hebben herverdeeld over de andere spantbenen en dat de kap dus niet op basis van een falend spantbeen zal bezwijken. De kap blijft op haar plaats en vervult haar rol in de stabilisering van de wanden.

3.6 Conclusie

STAB meent dat er geen direct gevaar van instorting van het kerkgebouw was, noch dat er een direct gevaar voor de omgeving van het gebouw aanwezig was op 24 oktober 2018. De waarnemingen geven weliswaar aanleiding tot zorg over draagconstructie, maar deze zorg zou met een gedegen onderzoek bevestigd of weggenomen moeten worden. De visuele waarnemingen en de lintvoegwaterpassingen geven STAB in elk geval onvoldoende aanleiding om te stellen dat onmiddellijk tot sloop van het kerkgebouw overgegaan moest worden.

3.7 Beantwoording onderzoeksvraag

Met inachtneming van het bovenstaande onderschrijft STAB de conclusies in het rapporten van de ODMH van 17 oktober 2018 en van Peters & van Leeuwen van 22 oktober 2018 dat er sprake is van acuut instortingsgevaar niet.

4 Beantwoording onderzoeksvraag 2

Onderzoeksvraag 2 van de rechtbank luidt:
"Zo ja, waren de werkzaamheden die het college heeft uitgevoerd noodzakelijk om het geconstateerde instortingsgevaar weg te nemen?"

Nu STAB de eerste vraag van de Rechtbank ontkennend heeft beantwoord, is beantwoording van deze vraag niet meer relevant. Wel geeft STAB hieronder een uiteenzetting over de desbetreffende werkzaamheden.

4.1 Bevindingen STAB

In het herinspectierapport (zie productie 31 in dossier 49/4599) heeft Geelhoed geconcludeerd dat de kerk in een zeer slechte staat verkeerde en dat ten behoeve van de sloop in de kerk steigers en stutten aangebracht moesten worden. Eiseres had een steigerwerk in de kerk laten ontwerpen door Dekker Engineering. Het ontwerp van het steigerwerk is meerdere keren in opdracht van de ODMH door Sweco beoordeeld en door Dekker in overleg met Ingenieursbureau Sweco aangepast. Sweco heeft het steigerontwerp voor het stutten van de kerk uiteindelijk akkoord bevonden. In de e-mail van de ODMH van 31 juli 2018 is het ontwerp goedgekeurd en aangegeven dat het werk uitgevoerd mag worden (zie productie 60 in dossier 19/4599).

Het stut- en steigerwerk is vervolgens in de periode tussen 3 augustus 2018 en 10 september 2018 in de kerk aangebracht. Het steigerwerk is op 14 september 2018 door Ingenieursbureau Sweco in opdracht van de ODMH visueel geïnspecteerd (zie productie 34, in dossier 19/4599). Bij deze inspectie is een aantal gebreken aan de uitvoering van dit steigerwerk geconstateerd:

- Het pand is vrij toegankelijk, hetgeen leidt tot gevaar voor brandstichting, en is niet wind- en waterdicht.
- Het steigerwerk is tot het dak toe opgebouwd, maar de steiger draagt de dakconstructie niet. Dat is een risico voor de doorgerotte spanten.
- Er zijn versterkingen aan de buitengevels met baddingen aangebracht.
- Er is een bevestiging aan de buitengevel aangebracht, maar deze zijn onvoldoende: de trekstangen hangen slap en onder een hoek.
- De verankering op de begane grondvloer is niet goed aangebracht.
- Er moeten meetpunten worden aangebracht om de deformatie tijdens sloop te kunnen meten.

In het oorspronkelijk plan voor het stut- en steigerwerk was overigens geen ondersteuning van het dak en de dakspanten opgenomen, met waarschijnlijk als gedachte dat het dak met de spanten als eerste zou worden gedemonteerd. Gezien de slechte toestand van het ene

hoekspant is een aanvullende ondersteuning van dit spant voorafgaand aan de sloop op zichzelf een goed voorstel.

Op 26 september 2018 is een tweede inspectie van het steigerwerk gehouden (zie productie 76 in dossier 19/4599). Hoewel de trekstangen van de achtergevel waren aangepast heeft Sweco nog enkele opmerkingen ter verbetering. Sweco constateert dat er geen ondersteuning is aangebracht onder de kapspanten en dat het gevaar van bezwijken blijft. Sweco stelt dan ook dat aan de houten kapspanten onvoldoende voorzieningen zijn getroffen, *waardoor de veiligheid van de spanten alsook de integrale veiligheid van het hele gebouw daarmee niet kan worden gewaarborgd.*

Naar aanleiding van deze constateringen besloot verweerder om het stutten van de bebouwing in eigen hand te nemen, en is eiseres per e-mail op de hoogte gebracht (zie productie 72 in dossier 19/4599).
Vervolgens heeft de ODMH aan eiseres aangegeven op welke wijze en binnen welke termijn de stutwerkzaamheden moeten worden afgerond. De intentie was dat eiseres daarbij alsnog de gelegenheid kreeg om zoveel als mogelijk de werkzaamheden zelf uit te (laten) voeren en dat de ODMH hier toezicht op hield. In het "Plan van aanpak; Gezamenlijke uitvoering van de last onder bestuursdwang ter stutting van de Turfmarktkerk" van de ODMH (productie 74 in dossier 19/4599) is het volgende tijdpad afgesproken:

- 12 oktober 2018: aanleveren van aangepaste constructieve tekeningen door Dekker.
- 15 oktober 2018: vaststelling plan van aanpak door de ODMH.
- 16 tot 30 oktober 2018: uitvoeren resterende stutwerkzaamheden door eiseres.
- 16 tot 30 oktober 2018: tussentijdse controles door de ODMH/Sweco.
- 31 oktober 2018: eindcontrole door de ODMH/Sweco.

Volgens verweerder is dit plan van aanpak nooit afgerond en geformaliseerd. Er zijn derhalve dus tussen verweerder en eiseres ook geen gezamenlijke afspraken gemaakt voor het aanpassen van het steigerwerk.

Op basis van het handhavingsrapport van de ODMH van 17 oktober 2018 en van het briefrapport van Peters & van Leeuwen van 22 oktober 2018 trekt verweerder als gezegd de conclusie dat de kerk onmiddellijk gesloopt diende te worden vanwege acuut instortingsgevaar.

4.2 Conclusie

Op grond van het vorenstaande constateert STAB dat er stut- en steigerwerk is ontworpen conform een goedgekeurd plan, maar dat uit de inspecties van de ODMH/Sweco bleek dat het stut- en steigerwerk (nog) niet volledig goed was uitgevoerd. Hoewel partijen

vervolgens een gemeenschappelijk plan van aanpak opstelden, achtte verweerder het op basis van het handhavingsrapport van de ODMH en van het briefrapport van Peters & van Leeuwen noodzakelijk dat de kerk direct gesloopt diende te worden vanwege acuut instortingsgevaar.
STAB kan zich niet vinden in de conclusie dat – als er al sprake zou zijn van acuut instortingsgevaar – dit uitsluitend voorkomen zou kunnen worden door onmiddellijke sloop van de kerk. Het noodzakelijke en inmiddels gerealiseerde stut- en steigerwerk was weliswaar niet volledig akkoord bevonden, maar zou met enkele beperkte en eenvoudige verbeteringen snel verantwoord te maken zijn. Dit blijkt ook uit het feit dat slechts enkele dagen later op 2 november 2018 de aangepaste steigerconstructie door Sweco akkoord bevonden werd, waarna de noodverordening werd ingetrokken en de omwonenden op 3 november 2018 weer veilig terug naar hun woning mochten. Dit geeft aan dat zowel ODMH als Sweco van mening waren dat op dat moment de kerk voldoende veilig was gestabiliseerd. Daarmee was de noodzaak tot een acute sloop weggenomen.

4.3 Beantwoording onderzoeksvraag

STAB is van mening dat – mocht er al sprake zijn van acuut instortingsgevaar – de sloopwerkzaamheden die het college heeft uitgevoerd niet noodzakelijk waren om instortingsgevaar weg te nemen.

5 Beantwoording onderzoeksvraag 3

Onderzoeksvraag 3 van de Rechtbank luidt:
"Onderschrijft de STAB de conclusies in het rapport van Lengkeek B.V. van 4 september 2019 over de redelijkheid van de gemaakte kosten?"

5.1 Rapport Lengkeek van 4 september 2019

In het desbetreffende rapport van Lengkeek is het volgende opgemerkt.
De kosten die de gemeente Gouda heeft gemaakt bij de sloop van de Turfmarktkerk zijn als gezegd bij besluit van besluit van 10 december 2019 op eiseres verhaald. Deze kosten zijn door de gemeente berekend op in totaal € 541.588,81 inclusief BTW (zie bijlage 1 van de kostenverhaalbeschikking d.d. 10 december 2019).
Op verzoek van de gemeente Gouda heeft Lengkeek deze kosten beoordeeld. Deze beoordeling is opgenomen in het expertiserapport van 4 september 2019 (zie bijlage 2, dossier 20/361 kostenverhaalbeschikking).
In het rapport zijn op basis van de door de gemeente Gouda verstrekte informatie, met betrekking tot de lokale en specifieke sloopomstandigheden/-randvoorwaarden, de kosten voor het stabiliseren en uiteindelijk tot de vastgestelde veilige hoogte slopen van de Turfmarktkerk begroot op € 451.458,46 exclusief BTW. Daar bovenop is een kostenpost opgenomen van € 21.920,33 voor maatregelen die zien op extra zorgvuldigheid naar de omgeving (bouwkundige opname belendingen en trillingsmetingen). De totale kosten van de sloop van de kerk zijn daarmee door Lengkeek geraamd op € 473.378,79 exclusief BTW. Dit bedrag is € 58.423,07 lager dan de door de gemeente opgevoerde kosten van € 531.801,86 exclusief BTW. Dit verschil in kosten komt volgens Lengkeek voor een groot deel (ca. € 47.000,-) door de kostenpost "Bouwplaatsinrichting" en de kosten met betrekking tot de afvoer en verwerking van het sloopafval (stortkosten). Deze posten zijn volgens Lengkeek onvoldoende onderbouwd en aangetoond (zie bijlage 2 van de kostenverhaalbeschikking, blz. 11).

5.2 Bevindingen STAB

Om het rapport van Lengkeek te kunnen beoordelen is het eerst van belang inzicht te krijgen op de omvang en materiaalgebruik van de te slopen kerk tot een veilige hoogte. Vanuit dat inzicht zijn de sloopkosten te beoordelen. Bij de beoordeling zijn de volgende aanvullende bronnen en uitgangspunten gebruikt:

- Expertiserapport "Beoordeling sloopkosten Turfmarktkerk te Gouda, revisie 2" van Lengkeek van 20 maart 2019.
- Startpunt voor de kostentoets is het moment van de bestuursdwang van 24 oktober 2018. Op basis van de stukken en aanvullende informatie is gepoogd zicht te krijgen op de dan reeds aanwezige en uitgevoerde werken.

- Als basis voor de aanpassingen na 24 oktober 2018 hanteert STAB het "VMG & sloopveiligheidsplan" van Kruiswijk van 7 november 2018, waarin de aanvullende werkzaamheden vanaf het moment van de bestuursdwang zijn benoemd (zie bijlage STAB-2.10). Het is van belang duidelijk te krijgen wat er na het moment van bestuursdwang exact aan materialen en werkzaamheden (stutwerk en steigerwerk) is aangepast.
- De hoeveelheid afgevoerd sloopmateriaal wordt geanalyseerd op basis van de in het dossier beschikbare weegstaten. Deze hoeveelheden worden getoetst aan een globale bepaling van de hoeveelheden.
- Voor de bepaling van de kosten wordt nadrukkelijk gekeken naar de sloop van de kerk tot veilige hoogte (circa 6 meter boven maaiveld). Eventuele verschillen tussen documenten ten aanzien van dit aspect (sloop tot 6 meter versus sloop tot maaiveld) worden meegewogen in de beoordeling.

Voor de overzichtelijkheid wordt in de analyse van STAB de volgorde uit het rapport van Lengkeek, bijlage 1, aangehouden. Alle bedragen zijn exclusief BTW.

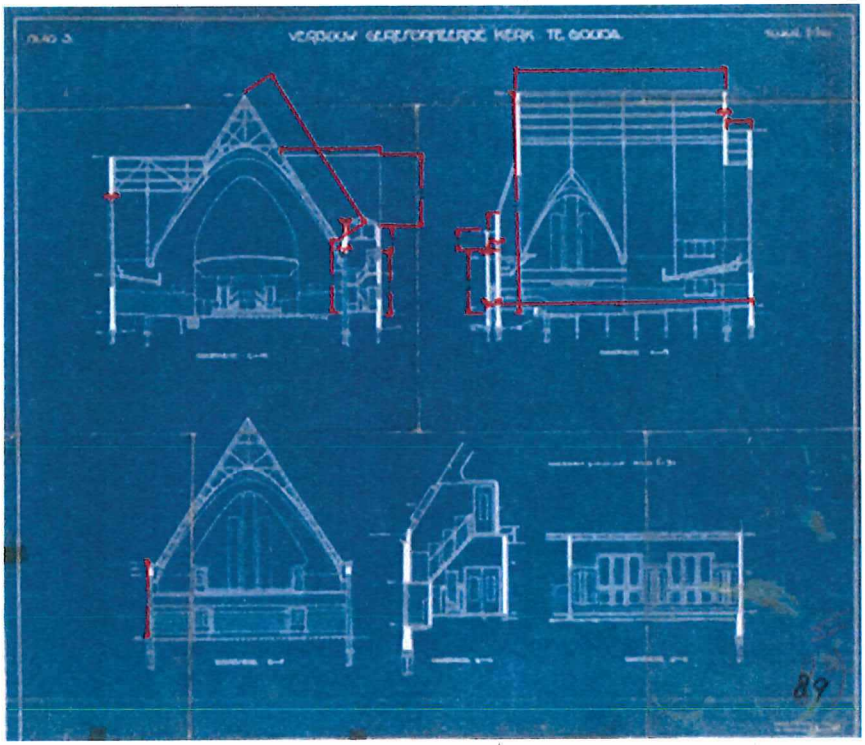
5.3 Analyse omvang sloopmateriaal

5.3.1 Hoeveelheden

Voor het bepalen van de globale omvang van de te slopen kerk is uitgegaan van de tekeningen op pagina 10 en 11 in het rapport Geelhoed van 13 oktober 2017 (productie 24, in dossier 19/4599 en zie afbeelding 5.1).

De globale omvang van het gehele gebouw komt op de volgende hoeveelheden uit:

- bebouwd oppervlak kerk 540 m^2
- bebouwd oppervlak magazijn 68 m^2
- vloeren balkon en bordes 246 m^2
- geveloppervlak bruto 1.008 m^2
- dak oppervlak kerk ontwikkeld 1.140 m^2
- dak oppervlak magazijn 68 m^2
- inhoud kerk 7.200 m^3
- inhoud magazijn 272 m^3

Afbeelding 5.1 Doorsnede kerk (bron rapport Geelhoed, 13-10-2017, p. 11).

Bij bepalen van de hoeveelheid te slopen materiaal is uitgegaan van een sloop tot circa 6 meter boven maaiveld. Dit komt neer op het slopen van het volledige dak en van circa 50% van de gevels. De totale hoeveelheid sloopmateriaal komt daarmee op ongeveer 344,5 ton (zie tabel 5.1).

Te slopen tot veilige hoogte	hoeveelheid	gewicht	totaal
keramische dakpannen	1.140 m²	18 kg/m²	20.520 kg
houten dakbeschot	1.140 m²	9 kg/ m²	10.260 kg
houten balklaag dak	1.520 m²	6,3 kg/ m²	9.576 kg
houten balklaag plafond	1.140 m²	6,3 kg/ m²	7.182 kg
houten plafond plaatmateriaal	912 m²	4 kg/ m²	3.648 kg
houten spanten	8 stuks	1.120 kg/stuk	8.960 kg
metselwerk d=330 mm	504 m²	564 kg/ m²	284.407 kg
Totaal			**344.553 kg**
onder te verdelen in:			
Hout			39.626 kg
puin, bouw en sloopafval etc.			304.927 kg

Tabel 5.1: Te slopen globale hoeveelheden materiaal tot veilige hoogte.

5.3.2 Analyse weegstaten

Voor inzage in de afvoer van het sloopafval en ter controle van de omvang in vergelijking tot de bovengenoemde hoeveelheden, zijn de weegstaten geanalyseerd. In de tabel 5.2 is de hoeveelheid sloopafval in kilogram weergeven per soort materiaal en per week. Het totaal aan afgevoerd gewicht volgens de weegstaten bedraagt circa 345 ton (zie de kostenverhaalbeschikking, bijlage 4b).

Week	Jaar	bouw en sloopafval	Groen-afval	houtmix AB	puin	BSA	totaal
45	2018	0	860	740	4.340	0	5.940
46	2018	0	0	7.800	12.600	0	20.400
47	2018	0	0	4.640	21.100	0	25.740
48	2018	0	0	5.640	36.210	0	41.850
49	2018	0	0	0	0	0	0
50	2018	0	0	0	0	0	0
51	2018	200	0	2.340	6.220	0	8.760
52	2018	0	0	0	0	0	0
1	2019	100	0	2.260	6.520	0	8.880
2	2019	340	0	6.020	42.820	0	49.180
3	2019	1.460	0	7.700	42.780	0	51.940
4	2019	0	0	0	42.220	8.300	50.520
5	2019	0	0	0	44.340	2.220	46.560
6	2019	0	0	0	23.280	12.130	35.410
totaal							
14		**2.100**	**860**	**37.140**	**282.430**	**22.650**	**345.180**

Tabel 5.2: Samenvatting weegstaten van afgevoerde materialen (bron: bijlage 4b kostenverhaalbeschikking).

De totale hoeveelheid afgevoerd materiaal komt grofweg overeen met bovenstaande globale analyse (berekening) van circa 344,5 ton. Voor het vervolg van dit verslag wordt daarom uitgegaan van de hoeveelheid bepaald uit de weegstaten.

Uit de analyse van de weegstaten blijkt dat de afvoer van sloopmateriaal in een periode van 14 weken heeft plaatsgevonden met start in week 45 (begin november) 2018 (zie bijlage 4 in dossier 20/361). Uit de gegevens volgt dat:

- Het in totaal om 61 vrachten puin (metselwerk) gaat met een gemiddeld gewicht van circa 5.035 kg per vracht. Dit zijn hoeveelheden van 3 à 4 m^3 afval per vracht.
- Voor het houtafvoer zijn 18 vrachten uitgevoerd met een gemiddeld gewicht van circa 2.060 kg per vracht. Ook dat is circa 3-4 m^3 afval per vracht.
- Voor het groenafval is één vracht opgenomen.

Uit het aantal geregistreerde transportbewegingen blijkt dat het gewicht van de transporten gemiddeld ruim onder 18 ton per vracht is gebleven.

5.4 Sloopkosten

5.4.1 Sloopwerk

Opvallend is het grote verschil in de (geraamde) sloopkosten die de verschillende partijen naar voren hebben gebracht.
In de offerte van Oosterhout van 10 mei 2018 is aan eiseres een prijs voor de werkzaamheden genoemd van € 51.785,-. In het "V&G Projectwerkplan Sloopwerken; Sloop Turfmarktkerk, Turfmarkt 60 te Gouda" (versie 21 oktober 2018) zijn de te verrichten werkzaamheden nader gespecificeerd (zie bijlagen 4 en 5 bij het aanvullende bezwaarschrift van 30-11-2018).

In de brief betreffende "Prijsopgave t.b.v. totaalsloop Turfmarkt 60 te Gouda" van Kruiswijk van 26 juli 2018 is aan de gemeente Gouda een bedrag geoffreerd van € 285.000,- (zie bijlage STAB-5.1). Deze kosten zijn nader gespecificeerd in het "VMG & Sloopveiligheidsplan; Turfmarkt 60 te Gouda" van 7 november 2018 (zie bijlage STAB-2.10).

In tabel 5.3 zijn de uitwerkingsplannen van Oosterhout en Kruiswijk met elkaar vergeleken. Uit deze tabel volgt dat binnen de scope van dit verslag (sloop tot veilige hoogte van circa 6 meter boven maaiveld) de wijze van afvoeren en de daarbij gehanteerde maximale transportgewichten bepalend is voor het verschil.

STAB merkt in dit verband op dat de werkzaamheden genoemd in de offerte van Oosterhout van 10 mei 2018 met een totaalbedrag van € 51.785,- niet overeenkomen met de werkzaamheden die in het V&G-Projectwerkplan van Oosterhout van 21 oktober 2018 zijn genoemd.

Met betrekking tot de planning zijn er geen gegevens te vinden. In het gesprek van 31 juli 2020 met vertegenwoordigers van de gemeente Gouda is aangegeven dat de sloop door Kruiswijk kon worden gestart vanaf 20 december 2018 en de sloop tot veilige hoogte op 15 februari 2019 gereed was. Uit de weegstaten blijkt echter dat ook tussen begin november en 20 december 2018 in beperkte mate sloopafval is afgevoerd. Niet duidelijk is op welke werkzaamheden dit sloopafval is terug te voeren.

Werkzaamheden Oosterhout	Werkzaamheden Kruiswijk
Sloop inclusief fundering	Sloop tot maaiveld
Steigerwerk door derden	Steigerwerk door derden
Handmatig slopen van dakpannen, dakbeschot, (top)gevels tot 6 m hoogte en met hijskraan in 1-2 m^3 zakken in containers plaatsen	Handmatig slopen van dakpannen, dakbeschot, (top)gevels tot 6 m hoogte en met hijskraan in 1-2 m^3 zakken in containers plaatsen
Rest machinaal slopen	Rest machinaal slopen
Geen planning toegevoegd	Alleen startweek genoemd week 43/44 2018
Aanvoerroute: Nieuwe Veerstal-Oosthaven-Dubbele Buurt-Lage Gouwe-Achter de Vismarkt-Naaierstraat-Turfstraat	Aanvoerroute: Nieuwe Veerstal-Oosthaven-Dubbele Buurt-Lage Gouwe-Achter de Vismarkt-Naaierstraat-Turfstraat
Afvoerroute: Turfstraat-Lage Gouwe-Hoge Gouwe-Nieuwe Gouwe	Afvoerroute: Turfstraat-Lage Gouwe-Hoge Gouwe-Nieuwe Gouwe
Geen extra route	Afvoerroute: Clarissenhof-Nieuwehaven-Hoge Gouwe-Nieuwe Gouwe
Geen extra tussen opslag	50/50 afvoeren met midishovel via Clarissenhof naar containers in de Nieuwehaven
2 parkeerplaatsen vrij houden	2 parkeerplaatsen vrij houden
	Aanvullende brief van Peters & van Leeuwen d.d. 31 oktober 2018 m.b.t. gevarenzone en aanvullende maatregelen en verwijzing naar de brief van d.d. 25 oktober 2028 aan Van der Spelt
Afvoer maximaal 39 ton (19 ton eigen gewicht en 20 ton lading) valt onder de 45 ton die de bruggen kunnen dragen	Afvoer maximaal 18 ton en maximaal 12 m lengte
Snelheid 15 km/uur	Snelheid 15 km/uur
Geen type kraan benoemd	In te zetten kraan eigen gewicht 36 ton

Tabel 5.3: Vergelijking werkzaamheden van Oosterhout en Kruiswijk.

5.4.2 Berekening sloopkosten

Om inzicht in de sloopkosten te krijgen is een eigen globale kostenbenadering opgesteld (zie bijlage STAB-5.2).

Voor de beoordeling van de sloopkosten is eerst uitgegaan van de situatie waarbij de gehele sloop machinaal zou worden uitgevoerd, zonder beperkingen van trillingen, instortingsgevaar en transportbeperkingen. In dat scenario zijn de kosten geraamd onder normale omstandigheden zoals uurloon, afschrijving materieel, opslagen algemene bouwplaats kosten, algemene kosten, winst en risico op circa € 75.000,- tot € 100.000,-. Hierbij is uitgegaan van een totaal af te voeren hoeveelheid puin, hout, staal en overige van circa 1.000 ton. In bovengenoemde sloopkosten is voor de afvoer en stortkosten uitgegaan van een bedrag van circa € 25.000,-.

Medio 2018 wijzigt de situatie met betrekking tot de sloop van de kerk en daarmee ook de basis voor de kostenopgave. In verband met het geconstateerde instortingsgevaar dient het gebouw tot een veilige hoogte handmatig gesloopt te worden. Voorts moeten er voorzieningen in de vorm van stut- en steigerwerk aangebracht worden. Daarvoor is door Dekker bij e-mail van 13 juli 2018 aan eisers en verweerder een voorstel gedaan (zie dossier 19/4599, productie 57).
Deze maatregelen met betrekking tot stut- en steigerwerk zijn in opdracht van eiseres uitgevoerd. In en buiten de kerk is circa 10.000 m^3 aan steigerwerk en 8 trekstangen tussen het metselwerk van de gevels aangebracht. In het gesprek met eiseres is aangegeven dat de kosten van deze werkzaamheden, uitgevoerd vóór 24 oktober 2018, volledig door eiseres zijn betaald en dat het gebruikte materiaal haar eigendom is.

Uitgaande van het handmatig slopen tot een veilige hoogte van 6 meter boven maaiveld zijn de sloopkosten circa € 130.000,- met een bandbreedte van +/-15%. Hierbij is uitgegaan van de volgende specificaties (zie ook bijlage STAB-5.2):

- Voorbereiding en bouwplaats inrichting eenmalig € 5.000,-.
- Arbeid, ploeg 5-7 man, 8 uur per dag, bouwtijd 30-40 werkdagen á € 40,-per uur.
- Beperkte materieel inzet, wel kraan ter assistentie 1-2 m^3 bigsacks á per werkdag € 750,-.
- Stortkosten en transport totaal 344 ton (39 ton/vracht) á € 30,- per ton.
- Algemene bouwplaatskosten, algemene kosten, winst en risico totaal tussen de (6%+7%+3%) = +16% en (10%+7%+5%) = 22%.

Dit bedrag is dus zonder de stut- en steigerwerkzaamheden en zonder speciaal trilling- en zettingsonderzoek of andersoortig onderzoek.

In tabel 5.4 zijn de berekende kosten voor machinale sloop tot maaiveld (situatie 1) en de handmatige sloop tot veilige hoogte van 6 meter boven maaiveld (situatie 2) tegen elkaar afgezet.

Werkzaamheden	Situatie 1	Situatie 2
Sloophoogte	Maaiveld	Veilige hoogte
Methode	Machinaal	Handmatig
Hoeveelheid	1.000 ton	345 ton
Transport afvoer	geen eisen	39 ton/vracht
Stortkosten	Inclusief	inclusief
Totaal	**€ 75.000 - 100.000**	**€ 130.000**
Bandbreedte	+/- 15%	+/- 15%

Tabel 5.4: Vergelijking kosten machinaal versus handmatig.

5.4.3 Analyse offerte sloopwerk van Oosterhout

Op grond van het vorenstaande kan gesteld worden dat de offerte van Oosterhout zeer scherp is. Mogelijk is de offerte gebaseerd op een lage afschrijving op materieel, een laag uurloon en inzet, minder winst en risicomarge en zonder de aanvullende eisen. Het is niet aannemelijk dat met de daarna gewijzigde omstandigheden zoals het handmatige sloop tot veilige hoogte, de eisen aan trillingen, de eisen aan transport over de openbare wegen en het aanbrengen van stut- en steigerwerk, de eerder uitgebrachte offerte van Oosterhout van circa € 52.000,- in stand kan blijven.

5.4.4 Analyse offerte sloopwerk van Kruiswijk

De offerte van Kruiswijk voor de sloopkosten is bij de gemeente opgevraagd en 13 augustus 2020 ontvangen. Het betreft:

- een offerte van 26 juli 2018 (bijlage STAB-5.1);
- een reactie van Kruiswijk van 26 juli 2018 op een mail van de ODMH d.d. 24 juli 2018 (zie bijlage STAB-5.1a) en;
- een hoeveelhedenstaat van 26 juli 2018 (bijlage STAB-5.1b).

In het verslag is uitgegaan van deze offerte. In de opdracht aan Van der Speld Bouw is ook sprake van een offerte van 5 november 2018, maar deze is niet aangeleverd.

De gehele offerte van Kruiswijk bedraagt als gezegd € 285.000,- excl. BTW voor de totale sloopkosten inclusief de fundering. In deze offerte is ook het ontwerpen (berekeningen en tekeningen) van de steigers en het plaatsen van de steigers opgenomen voor een bedrag van € 57.640,-. Dit deel van het werk is echter in opdracht van eiseres uitgevoerd en, ervan uitgaande dat eiseres hier ook voor heeft betaald, zou dus in mindering moeten worden gebracht op het offertebedrag.

Voor het handmatige sloopwerk is een bedrag van € 143.714,- geoffreerd. Hierin is voor de hoeveelheid te slopen gevels tot veilige hoogte 940 m^2 "gevelmetselwerk" aangehouden. In tabel 5.1 is echter het oppervlak aan metselwerk dat handmatig tot op een veilige hoogte van 6 meter boven maaiveld gesloopt moet worden, berekend op circa 504 m^2. Het lijkt erop dat bij de door Kruiswijk opgenomen hoeveelheid uitgegaan is tot handmatige sloop tot het maaiveld. Uit de weegstaten blijkt echter dat er circa 345 ton bouwafval is verwerkt en dat komt min of meer wel overeen met het totaal genoemd in tabel 5.1 waarin is uitgegaan van sloop tot 6 meter boven maaiveld.
Het machinaal sloopwerk na de fase van het handmatig slopen tot een veilige hoogte van 6 meter is door Kruiswijk aangeboden voor € 21.545,-. Dit is in relatie tot het af te voeren materiaal een scheve verhouding en doet vermoeden dat er enige overlap zit tussen het handmatig en het machinaal sloopwerk. Dit deel van het sloopwerk is in deze kwestie feitelijk niet relevant.

Voor het afvoeren van sloopmateriaal is in totaal € 49.590,- geoffreerd. Hierin is rekening gehouden met containers van 6 m^3 voor puin en van 10 m^3 voor het overige afval, zoals hout. In de hoeveelhedenstaat is uitgegaan van totaal 2.312 m^3 aan af te voeren sloopmateriaal. Deze hoeveelheid zou neerkomen op 332 containers. De weegstaten geven nu in totaal echter 80 stuks aan.
In het geval dat het door Kruiswijk in de offerte genoemde aantal kubieke meters zou moeten worden afgevoerd, wordt het in totaal af te voeren sloopmateriaal geraamd op circa 2.500 ton voor de hele kerk (zie tabel 5.5).

	Opgave Kruiswijk	Volume container	Aantal containers	Soortelijk gewicht	Gewicht
Puin	1.512 m^3	6 m^3	252	1.400 kg/m^3	2.116 ton
Hout	500 m^3	10 m^3	50	400 kg/m^3	200 ton
Bouw- en sloop afval	300 m^3	10 m^3	30	600 kg/m^3	180 ton
totaal	2.312 m^3		332		2.496 ton

Tabel 5.5: Berekende hoeveelheid sloopmateriaal Kruiswijk.

Dit is aanmerkelijk meer dan de 345 ton die in de weegstaten is genoemd. Uitgaande van de door Kruiswijk opgenomen afvoerkosten van voor de hele kerk, zou de afvoer van 345 ton sloopmateriaal die vrijkomt bij de sloop van de kerk tot 6 m boven maaiveld uitkomen op € 6.843,- (345/2500 van € 49.590,-).
Uit tabel 5.3 blijkt dat Kruiswijk in haar V&G-plan uitgaat van 50/50-tussentransport en de afvoer met vrachten van minder dan 20 ton; dit doet Oosterhout niet. Dit zijn eigen keuzes van de uitvoerende partijen en van de opdrachtgever(s).

De meerkosten van het transport van een container van 12 m^3 ten opzichte van een container van 4 m^3 zijn als volgt bepaald.
Met containers van 4 m^3 zijn blijkens de weegstaten 81 ritten nodig terwijl circa 30 ritten nodig zijn met containers van 12 m^3. Bij een transporttijd van 1 uur per vracht en circa € 95,- per vracht voor een container van 12 m^3 en € 70,- per vracht voor een container van 4 m^3, bedragen de transportkosten € 2.850,- (30 x € 95,- respectievelijk € 5.670,- (81 x € 70,-).
Verder kan ervan uitgegaan worden dat bij het gebruik van kleinere containers in elk geval vier containers nodig zijn waarvan de huur circa € 720,- (€ 180,- per stuk) bedraagt. Bij containers van 12 m^3 is de huur van twee stuks voldoende, hetgeen neerkomt op een huur van circa € 540,- (€ 270,- per stuk). De meerkosten voor het gebruik van containers van 4 m^3 bedragen dus circa € 3.000,- (€ 2.820,- transportkosten en € 180,- containerhuur).
Voor het 50/50 afvoeren van puin met een midishovel door de Clarissenhof wordt voor circa 8 weken een extra huur van circa € 5.000,- gerekend, waarbij ervan uitgegaan wordt dat de personele bezetting voor het afvoeren gelijk blijft.

Op basis van deze kostenopstelling voor de sloop bedragen de meerkosten voor het gewijzigde transport, exclusief de kosten met betrekking tot de aanpassingen en het herstellen van de speeltuin als gevolg van deze werkwijze, volgens STAB circa € 8.000,-.

Al met al is de offerte van Kruiswijk onduidelijk over het onderscheid tussen handmatig en machinaal sloopwerk en zijn twijfels over de opgenomen hoeveelheden sloopmateriaal en de afvoer daarvan.
Op basis van deze analyse van de offerte van Kruiswijk beraamt STAB de kosten voor het sloopwerk tot een veilige hoogte van 6 meter op € 131.815,- (zie tabel 5.6).

Minderkosten	Kosten
Offerte totaal	**€ 285.000,-**
Vervallen post steigerwerk	- € 57.640,-
Minder oppervlakte metselwerk gevels	- € 30.000,-
Vervallen post sloop machinaal	- € 21.545,-
Minder sloopafval (345 ton i.p.v. 2.500 ton)	- € 39.000,-
Vervallen 50/50 afvoer puin	- € 5.000,-
Beraamde kosten	**€ 131.815,-**

Tabel 5.6: Kostenberekening minderwerk.

5.5 Steiger- en stutwerk

In opdracht van eiseres is steigerwerk met trekankers aangebracht conform de ontwerpgegevens van Dekker (zie dossier 19/4599, productie 57). Het betreft volgens eiseres globaal een steigerwerk in en rondom de kerk van circa 10.000 m^3 en 8 trekankers. In het gesprek met STAB van 29 juli 2020 heeft eiseres aangegeven dit aangebrachte materiaal gekocht en daarmee in eigendom te hebben.

Uit de notitie "Nadere duiding werkzaamheden steigerconstructie in en om de Turfmarktkerk" blijkt, dat de reeds bestaande steigerconstructie is omgebouwd en uitgebreid ten behoeve van de sloop. Dit is gedaan omdat verwijderen van de bestaande steigerconstructie de gevaarzetting zou vergroten, uit tijd- en kostenbesparing en ter beperking van transportbewegingen. In de nadere duiding zijn de werkzaamheden aan de bestaande steigerconstructie verder gespecificeerd (zie bijlage STAB-1.6).

In het V&G-plan van Kruiswijk is een aanvullende brief van Peters & van Leeuwen opgenomen die omschrijft welke werkzaamheden nog moeten worden verricht voor een veilige sloop van de Turfmarktkerk, te weten:

1. De sparingen ter plaatse van de gescheurde aanbouw dichtzetten of het bovenliggende metselwerk onderstempelen.

2. De aanwezige trekstangen controleren, ophangen aan het steigerwerk en lassen controleren en waar nodig verbeteren door een kundig staalbedrijf.
3. De spanten laten dragen op het uit te breiden (nog goed te keuren) steigerwerk.
4. De noordtoog van de kerk voorzien van een trekstang en voorzien van een ondersteuning omdat bij sloop van het bovenliggende metselwerk de drukboog op enig moment verdwijnt.
5. Het steigerwerk draagt nu op stukken steigerdeel; deze dienen op spanning te worden gehouden (zie bijlage STAB-2.10, p 33).

In de kostenopgave van de gemeente zijn deze werkzaamheden als volgt opgenomen.

Ad 1. Dichtzetten van de sparingen ter plaatse van de gescheurde aanbouw
Dit is onderdeel van de opgave van Van der Speld Bouw, maar niet specifiek inzichtelijk gemaakt. In het totaal is voor materiaal circa € 1.500,- verbruikt (zie bijlage 3 in dossier 20/361, facturen Gerritse, Alblas en materiaal). De arbeid voor deze werkzaamheden kan geraamd worden op circa 2 dagen werk voor 3 man. Dat is 48 uur á gemiddeld € 45,- per uur en in totaal € 3.660,- aan directe kosten. Totaal € 5.160,-.

Ad. 2, 4 en 5. Trekstangen
Deze werkzaamheden zijn verricht door Slangen Staal voor € 8.766,56 inclusief 10% opslagen. Op basis van het prijsniveau en de overige facturen lijkt het aannemelijk dat dit ook het plaatsen van een extra anker voor de noordtoog omvat. De daarvoor berekende kosten lijken reëel. Dit is exclusief de controlewerkzaamheden.

Ad. 3. Uitbreiden steigerwerk t.b.v. het laten dragen van de spanten
Uit de offerte van Van Wijnen kan niet worden herleid wat de kosten voor het uitbreiden van het bestaande steigerwerk was. De kosten van de uitbreiding is geraamd op circa € 8.200,- uitgaande van circa 1 week werk voor 4 man plus extra materiaal.

Met deze uitgangspunten is een beeld gevormd over de noodzakelijke kosten voor de sloop tot veilige hoogte. Deze zijn beschreven in onderstaande tabel 5.7.

Steigerwerk analyse	Eiseres	Van Wijnen
Slopen deel bestaande steigers	n.v.t.	€ 10.000,00
Opbouw tot stand van 24 okt 2018	voorzien	€ 15.000,00
Aanvullende voorzieningen steiger	€ 8.200,00	€ 8.200,00
Ankers aanpassen	excl.	excl.
Demonteren steiger tijdens sloop	€ 19.800,00	€ 19.800,00
Huur (KB alleen aanvulling 15%)	€ 1.658,00	€ 11.050,00
Afvoer	€ 2.000,00	€ 2.000,00
Totaal	**€ 31.658,00**	**€ 66.050,00**[2]

Tabel 5.7: Analyse en raming steigerwerk (eiseres versus Van Wijnen).

Indien het reeds gemonteerde steiger- en stutwerk correct zou zijn aangebracht, dan zouden volgens de berekening van STAB de nog uit te voeren werken nog circa € 32.000,- bedragen als deze door eiseres zouden zijn uitgevoerd.
Door de gemeente is echter de keuze gemaakt om met een andere steigerbouwer verder te gaan. De reden hiervan is onbekend, maar Van Wijnen heeft ongeveer € 66.000,- besteed aan het oplossen van de problemen met de onderstempeling en gevelkoppelingen. Voorts is een deel van de steiger afgebroken en van een nieuw steigersysteem voorzien, inclusief de schoren. Omdat er volgens de gemeente met spoed gehandeld moest worden, er nieuwe onderdelen toegevoegd moesten worden en er stagnatie is ontstaan tijdens de uitvoering, zijn de door Van Wijnen opgenomen kosten te verklaren. Was de gemeente met eiseres verder gegaan dan was dit volgens onze berekening circa € 34.000,- (€ 66.000,- minus € 32.000,-) goedkoper geweest.
In de verrekening met de gemeente is voor Van der Speld Bouw volgens afspraak een opslag van 10% opgenomen over deze facturen. Zoals ook opgemerkt in het rapport van Lengkeek is de opslag niet overal correct doorgevoerd. Zo is in de factuur van Van Wijnen voor week 43-45 een iets hoger opslagpercentage doorgevoerd.

5.6 Beoordeling kosten in rapport Lengkeek

In bijlage 1 van het rapport van Lengkeek is een lijst opgenomen van de door de gemeente opgevoerde kosten en zijn deze beoordeeld. In de "beoordeling kosten sloop kerk Turfmarkt 60 te Gouda" (zie bijlage STAB-5.2) is deze lijst overgenomen en voorzien van opmerkingen. De optelling van de kosten levert een totaal op € 531.830,11 in plaats van het bedrag dat in het rapport van Lengkeek is opgenomen ter waarde van € 531.801,86 exclusief BTW. De door de gemeente opgevoerde kosten kunnen in drie categorieën worden ingedeeld (zie tabel 5.8).

[2] Van Wijnen heeft € 66.016,- gefactureerd.

Categorie	kosten
Van der Speld–Kruiswijk sloop	€ 285.920,00
Van der Speld–eigen werk	€ 211.963,28
Overige kosten	€ 33.946,83
Totaal	**€ 531.830,11**

Tabel 5.8: Categorie-indeling kosten.

Hierna zal eerst de gekozen contractvorm beoordeeld worden en vervolgens de drie genoemde categorieën aan kosten.

5.6.1 Contractvorm

Volgens het contract van de gemeente Gouda met Van der Speld Bouw mag over alle werkzaamheden 10% vergoeding worden gerekend voor de algemene kosten en de winst. Daarnaast worden de werkzaamheden door Van der Speld Bouw op regiebasis verrekend. Steekproefsgewijs is gecontroleerd of deze 10% is toegevoegd aan de kosten. Binnen deze steekproef is dat correct doorgevoerd met uitzondering van de factuur van Van Wijnen voor week 43-45.

Deze vergoeding van 10% had bespaard kunnen worden als de gemeente zelf het management had uitgevoerd en/of Van der Speld Bouw alleen de werkelijk gemaakte kosten in rekening had gebracht met daaroverheen een opslag voor zijn algemene kosten en winst. In dit verslag is de opslag van 10% apart om die reden inzichtelijk gemaakt in de toets van de kosten. Dit onderdeel ter hoogte van € 26.460,- zou nog van de totaal noodzakelijke kosten in mindering kunnen worden gebracht.

5.6.2 Kosten Van der Speld Bouw - Kruiswijk sloop

Met betrekking tot de sloop is in paragraaf 5.4 van dit verslag aangegeven dat de door Kruiswijk opgenomen kosten aan de hoge kant zijn, met dien verstande dat de geoffreerde kosten meer dekt dan de kosten die daadwerkelijke gemaakt zijn. Als gezegd zouden de kosten met de kennis van nu op circa € 130.000,- uitkomen. Inclusief de vergoeding van 10% voor Van de Speld zou het in paragraaf 5.4.2 berekende bedrag uitkomen op € 143.000,-.

5.6.3 Kosten Van der Speld Bouw - eigen werk

Blijkens bijlage 1 van het rapport van Lengkeek is door Van der Speld Bouw in totaal € 211.963,28 gefactureerd voor eigen werk (zie tabel 5.9 voor de specificaties).

Specificaties facturen Van der Speld	Bedrag	Reële kosten
Kruiswijk	€ 16.125,32	414,70
Van Wijnen	€ 74.062,99	€ 74.062,99
Slangen Staal	€ 8.766,56	€ 8.766,56
* Gerritse	€ 1.320,61	€ 1.320,61
* Parkeren	€ 517,19	€ 517,19
* 24-uur service	€ 4.627,36	€ 4.627,36
* uren Van der Spelt	€ 27.116,90	€ 15.452,90
Peters & Van Leeuwen constructeur	€ 6.834,30	€ 6.834,30
Geo	€ 4.151,25	Zie i.c.m. Fides
* materiaal	€ 26,89	€ 26,89
* Alblas	€ 154,69	€ 154,69
* Bunnik service	€ 1.019,00	€ 1.019,00
OSR security	€ 18.555,34	0,00
Dekker constructeur	€ 6.566,45	€ 6.566,45
* Lomax	€ 530,66	€ 530,66
Fides	€ 37.581,50	€ 11.000,00
* AVB verzekering	€ 4.009,64	€ 4.009,64
Totaal	**€ 211.966,65**	**€ 135.303,94**
correctie afrondingen	- € 3,37	
Totaal	**€ 211.963,28**	**€ 135.303,94**

Tabel 5.9: Specificaties facturen Van der Speld Bouw en reële kosten.

Met betrekking tot deze specificaties is het volgende op te merken:

- De hier opgevoerde werkzaamheden van Kruiswijk betreffen grotendeels voorzieningen voor de camerabewaking. Een deel van deze factuur betreft asbest werkzaamheden ter hoogte van circa € 377,- (plus 10%). De overige werkzaamheden zouden als onderdeel van de sloopopdracht aan Kruiswijk kunnen worden beschouwd. Verder is de noodzakelijkheid van de camerabewaking discutabel.
- De kosten van Van Wijnen zouden met een totaal van circa € 34.000,- minder (plus 10%) moet worden bijgesteld tot het niveau van noodzakelijke kosten (zie paragraaf 5.5).
- De opgenomen bedragen voor de constructeurs Peters & van Leeuwen en Dekker zijn grotendeels controle- en toezichtactiviteiten om de constructieve veiligheid te bewaken. Ook in het geval er geen bestuursdwang was geweest had eiseres waarschijnlijk op verzoek van de gemeente soortgelijke activiteiten moeten laten uitvoeren. Deze kosten zijn derhalve terecht opgenomen.
- Alle metingen met betrekking tot zakkingen en trilling door GeoValk en Fides zijn zwaar ingezet en niet in proportie tot de risico's voor dit project. De gemeente heeft dit in elk geval niet op deze schaal geëist van eiseres bij het verlenen van de sloopvergunning.

Een post van circa € 10.000,- had voldoende kunnen zijn voor de noodzakelijke werkzaamheden voor een verantwoorde uitvoering van de sloop tot veilige hoogte.

- De rest van de kosten (gemarkeerd met *) betreft de werkzaamheden uitgevoerd door Van der Speld Bouw met een totaal van € 39.324,-. Hiervan zouden de in paragraaf 5.5 van onder 1 genoemde werkzaamheden voor het dichtzetten van de sparingen een onderdeel moeten zijn. Verder is onduidelijk wat de exacte werkzaamheden zijn die door het eigen personeel van Van der Speld Bouw zijn uitgevoerd. De meeste werkzaamheden zijn namelijk door de diverse onderaannemers uitgevoerd en in rekening gebracht. De extra verzekering is gewenst door de gemeente en niet noodzakelijk voor een verantwoorde uitvoering van de sloopwerkzaamheden omdat aangenomen mag worden dat Kruiswijk zelf verzekerd is.
- De rest van de kosten van Van der Speld Bouw zijn voornamelijk urenbesteding op basis van regie. In hoeverre deze noodzakelijk waren, kan op basis van de beschikbare gegevens niet worden beoordeeld. Aannemelijk is dat dit voornamelijk coördinatie-werkzaamheden zijn die strikt genomen ook door de gemeente hadden kunnen worden uitgevoerd.
  Anderzijds moet gesteld worden dat ook eiseres hier coördinatiekosten voor had moeten opnemen. Voor circa 13 weken bouwtijd, plus aan- en afloop en met een bezetting van 2 dagen per week zou dit circa € 15.000,- bedragen (coördinatiekosten zijn afhankelijk van het uurtarief en de inzet). Voor deze coördinatie zijn op de bouwlocatie voorzieningen nodig zoals sanitair, schaft/werkplek etc. Deze kosten worden geraamd op circa € 500,- per week inclusief parkeerkosten en zijn totaal € 7.500,-.

Naar de mening van STAB zijn daarmee de onderstaande kosten reëel en noodzakelijk voor de verantwoorde uitvoering van de sloopwerken:

- totaal opgenomen € 39.324,-.
- te verklaren zie ad 1 € 5.160,-.
- toe te kennen coördinatie taken en voorzieningen totaal € 22.500,-.
- niet te verklaren € 11.664,-; deze correctie is doorgevoerd bij de post "uren Van der Spelt" in tabel 5.9.

Al met al worden de reële en noodzakelijk kosten geraamd op € 135.303,94 (zie tabel 5.9).

5.6.4 Overige kosten

In bijlage 1 van het rapport van Lengkeek is in totaal € 33.946,83 aan overige kosten opgevoerd (zie tabel 5.10 voor de specificaties).

Specificaties overige kosten	Bedrag	Reële kosten
Vogelkasten aandeel	€ 7.974,40	€ 0,00
Camerabeveiliging	€ 12,320,00	€ 0,00
Speeltuin	€ 11.698,28	€ 0,00
Verkéersborden	€ 107,00	€ 0,00
Sloten wijzigen	€ 97,15	€ 0,00
Geelhoed constructeur	€ 1.750,00	€ 1.750,00
Totaal	**€ 33.946,83**	**€ 1.750,00**

Tabel 5.10: Specificatie overige kosten.

Met betrekking tot deze specificaties is het volgende op te merken:

- Uit het dossier is niet duidelijk geworden dat de vogelkasten werden geëist bij de sloop. Deze zijn derhalve niet als noodzakelijk aan te merken.
- Niet is gebleken dat camerabewaking en beveiliging nodig was.
- De keuze om de speeltuin op te offeren voor een transportroute voor de afvalstoffen is niet nader gemotiveerd. Afvoer via deze zijde wordt niet nodig geacht.
- Er is geen noodzaak gebleken voor het wijzigen van de sloten. Deze kosten worden dan ook niet nodig geacht.
- Het aanbrengen van verkeersborden wordt beschouwd als zijnde onderdeel van de gangbare werken, zoals benoemd in de offerte van Kruiswijk.
- De opgenomen bedragen voor de constructeurs Geelhoed zijn grotendeels controle- en toezichtactiviteiten om de constructieve veiligheid te bewaken. Indien er geen bestuursdwang was geweest had eiseres op verzoek van de gemeente soortgelijke activiteiten moeten laten uitvoeren derhalve zijn deze kosten hier terecht opgenomen.

STAB acht het niet noodzakelijk om deze gehele post met uitzondering van Geelhoed toe te wijzen aan de noodzakelijke uitvoeringskosten voor het tot veilige hoogte slopen van de kerk.

Al met al worden de reële en noodzakelijk kosten geraamd op € 1.750,- (zie tabel 5.10).

5.7 Conclusie

STAB is van mening dat de door de gemeente opgegeven kosten voor de sloop tot een veilige hoogte voor de kerk, van in totaal € 531.830,11, voor een deel niet rechtstreeks toe te wijzen zijn naar de kosten voor een verantwoorde en noodzakelijke sloop vanaf 24 oktober 2018 tot de huidige situatie. De totale "noodzakelijke" kosten worden door STAB geraamd op € 280.054,- (zie tabel 5.11). Daar zouden de opslagen van 10% van Van der Speld Bouw ter waarde van circa € 26.460,- nog van afgetrokken kunnen worden.

Categorie	Gefactureerde kosten	Reële/noodzakelijk kosten
Van der Speld–Kruiswijk sloop	€ 285.920,00	€ 143.000,00
Van der Speld–eigen werk	€ 211.963,28	135.303,94
Overige kosten	€ 33.946,83	€ 1.750,00
Totaal	**€ 531.830,11**	**€ 280.053,94**

Tabel 5.11: Noodzakelijk kosten afgezet tegen gefactureerde kosten.

5.8 Beantwoording onderzoeksvraag

Met inachtneming van het bovenstaande onderschrijft STAB de conclusies in het rapport van Lengkeek van 4 september 2019 over de redelijkheid van de gemaakte kosten niet.

6 Beantwoording onderzoeksvraag 4

Onderzoeksvraag 4 van de rechtbank luidt:
Voor zover de STAB nog andere opmerkingen heeft die voor de beoordeling van het geschil van belang zijn, verneemt de rechtbank dit graag."

STAB ziet geen noodzaak tot het maken van andere opmerkingen die voor het beoordelen van het geschil van belang zijn.

Appendix: Tabel reacties partijen

Hoofdstuk/ Paragraaf/ Blz.	Tekstdeel waarop de reactie betrekking heeft	Onderbouwing van de reactie	Reactie STAB	Aanpassing in STAB-verslag Ja/Nee
Reactie Delta advocaten namens eiseres (2-11-2020), opgenomen in bijlage STAB-1.11				
p. 5	In de derde alinea staat dat de steigerconstructies op 3 november 2018 door Sweco akkoord bevonden zijn.	Dat was 2 november 2018.	Deze reactie is correct. Sweco heeft de steigerconstructie op 2 november 2018 akkoord bevonden onder voorwaarde van het bevestigen van horizontale trekstangen. Trekstangen zijn 2 november 2018 aangebracht.	Ja, in het verslag is de betreffende datum aangepast naar 2 november 2018.
Ad § 1.1	De besluiten tot verlenging van de begunstigingstermijnen zijn niet genoemd.	De verlenging van de begunstigingstermijn is ook op andere plaatsen in het concept abusievelijk niet meegenomen.	Verlenging van begunstigingstermijn wordt opgenomen in H2 van het verslag. De verlenging is reeds aanwezig in het dossier (zaak 18/7886, productie 4 en zaak 19/4599, productie 61).	Ja, in het verslag is de verlenging van de begunstigingtermijn in hoofdstuk 2 aangegeven.
Ad § 1.3, p. 8 2e alinea	Er staat dat de kerk op 6 februari 2019 tot een hoogte van 6 meter boven het maaiveld was gesloopt.	Die hoogte varieert evenwel van 6-8 meter.	Er wordt in diverse besluiten vermeld dat gesloopt moet worden tot een veilige hoogte. Op basis van de reactie van eiseres en mijn bezoek aan de locatie, wordt in het verslag uitgegaan van 6-8 meter.	Ja, er is in het verslag aangegeven dat de hoogte varieert van 6-8 meter.
Ad § 2.1, p. 12	Er wordt *"een feitelijke samenvatting gegeven"*.	KB wenst daaraan toe te voegen dat Dekker op 13 juli 2018 (in opdracht van KB) aangepaste tekeningen en berekeningen voor de steiger-constructie heeft aangeleverd, die op 31 juli 2018 door de ODMH akkoord zijn bevonden. Die zijn opgenomen in **bijlage 1** bij deze brief.	Het voorstel wordt overgenomen en data worden toegevoegd aan de opsomming in paragraaf 2.1.	Ja

Ad § 2.2,	Ziet op de toepassing bestuursdwang slopen	De gemeente oefent echter al vanaf 27 september 2018 bestuursdwang ten aanzien van de stutwerkzaamheden uit. KB heeft de STAB (per brief van 29 juli jl.) verzocht om tevens te onderzoeken welke maatregelen de gemeente in dat kader heeft getroffen	Het klopt dat eiseres hier in een brief aan STAB om heeft verzocht. STAB is van mening dat onderzoek naar deze bestuursdwang niet valt onder de onderzoeksvraag van de rechtbank. Voor zover er aanpassingen aan de stutwerkzaamheden zijn verleend naar aanleiding van de bestuursdwang slopen van 24-10-2018 zijn deze wel bij het onderzoek van STAB betrokken.	Nee
Ad § 2.2, 2e bullet	Er staat dat de ODMH op 31 juli 2018 per e-mail akkoord is gegaan met" *het steigerwerk*".	KB veronderstelt dat daarmee wordt gedoeld op Productie 60 bij beroep. Daarin geeft de ODMH goedkeuring op *"de constructieve berekeningen voor het stutten van het gebouw"*. Die berekening ziet niet alleen op steigerwerk, maar ook op de baddingen en trekstangen. De bijlage STAB-2.4 bevat de verkeerde tekening. De juiste tekening is opgenomen in bijlage 1 bij deze brief (zie p. 70-72).	Waarschijnlijk verwijst eiser naar bijlage STAB-2.2 in plaats van STAB-2.4. Bijlage STAB-2.2 is een tekening van de stut- en steigerconstructie van 28-6-2020. Hier staan nog geen baddingen en trekstangen op. In bijlage 1 bij de brief van eiser staat op pagina 70-72 een nieuwe versie van de tekeningen van de stutconstructie d.d. 13-7-2018. Op deze nieuwe versie staan inderdaad ook baddingen en trekstangen aangegeven.	Ja, de tekst in hoofdstuk 2 is aangepast waarbij ook de baddingen en de trekstangen genoemd worden.
Ad § 2.2, 3e bullet	KB merkt op dat niet alleen *"steigerwerk"* in de kerk is aangebracht	Er is niet alleen maar steigerwerk, maar er zijn ook baddingen en trekstangen en niet alleen *"in de kerk"* , maar ook daaromheen aangebracht.	Op de tekeningen van de stutconstructie d.d. 13-7-2018 staat ook de stutconstructie buiten de kerk aangegeven.	Ja, de tekst in hoofdstuk 2 is aangepast, waarbij ook de stut- en steigerconstructie buiten de kerk genoemd wordt.
Ad § 2.2, meerdere bullets	Ten aanzien van de bullets wenst KB voor de periode tussen 31 juli 2018 tot 15 augustus 2018 enkele aanvullende opmerkingen te maken	8 augustus 2018 levert Dekker in opdracht van eiseres de berekening van de gevelwandsterkte aan die zonder dak moet kunnen blijven staan. 9 augustus 2018 gaan ODMH en SWECO akkoord met de berekening van de gevelwandsterkte (in situatie zonder dak) door Dekker.	De bijlagen bij de reactie worden opgenomen in het overzicht chronologische opsomming in bijlage STAB-1.9, voor zover deze daar nog niet in opgenomen waren. Deze stukken waren reeds bekend bij STAB.	Nee

		De berekening van de gevelwandsterkte door Dekker en het akkoord hierop van ODMH en Sweco is opgenomen in respectievelijk bijlage 2A en 2B bij deze brief.		
Ad § 2.2,	Ten aanzien van de bullet voor 4 september 2018.	(bijlage 3A). Bijlage 3B bevat de (telkens aangepaste) "*tekening (. ..) van de steigerconstructie "as built*" met in de kantlijn de toelichting van Dekker. De "*berekening (. ..) van de steigerconstructie "as built*" is opgevraagd bij Dekker en wordt (naar verwachting) op 3 november a.s. ontvangen. Indien u wenst kan die nog worden nagezonden	Deze e-mail van 5-09-2018 en tekening van 11-09-2018, en berekening van 3-11-2018 van Dekker zijn in de bijlage STAB-1.9 opgenomen en waren bekend bij STAB. Overige versies van tekeningen en berekeningen, die desgevraagd door verweerder zijn aangeleverd, zijn opgesomd in bijlage STAB-1.7 onder digitaal versterkte stukken door verweerder. Deze zullen **digitaal** aangeleverd worden bij het definitieve STAB-verslag.	Nee, wel worden bijlagen STAB-1.7 en STAB-1.9 bij het verslag aangevuld.
Ad § 2.2,	Op 17 september 2018 hebben ODMH en Sweco hun akkoord gegeven op de tekening en berekening van de steigerconstructie "as built" zoals blijkt uit bijlage 4 bij deze brief.	Per 27 september 2018 oefent de gemeente bestuursdwang ten aanzien van de stutwerkzaamheden uit.	Eiseres doelt met uitoefenen van bestuursdwang op de e-mail van 27 september 2018, over uitvoering last onder bestuursdwang, die in productie 72 (dossier 19/4599) is opgenomen. Dit betreft een e-mail van ODMH aan eiseres. In het concept-verslag is aangegeven dat naar aanleiding van de rapporten van Sweco en de handhavingsrapporten (in september 2018) gesprekken en e-mailwisselingen plaats vonden tussen verweerder en eiseres (zie dossier 19/4599, producties 66, 68, 69, 72 en 73). De e-mail van 27-9-2018 is reeds in bijlage STAB-1.9 opgenomen en zal aan de opsomming in hoofdstuk 2 van het verslag toegevoegd worden.	Ja, e-mail van 27-9-2018 wordt toegevoegd aan opsomming in Hoofdstuk 2.
Ad § 2.3, 1e zin	KB wenst op te merken dat de gemeente op 24 oktober 2018 een eerder besluit tot	KB merkt daarbij volledigheidshalve ook nog op dat de gemeente op 27 september 2018 reeds was overgegaan tot uitoefening van de eerdere	Gezien de vraag van de rechtbank is in het STAB-verslag niet de exacte inhoud van het besluit van 24 oktober 2018 opgenomen. Voor wat betreft de	Nee

	bestuursdwang intrekt en besluit tot (uitoefening van) spoedeisende bestuursdwang ten aanzien van, (kort gezegd) stut- en sloopwerkzaamheden.	bestuursdwang ten aanzien van stutwerkzaamheden.	aanvullende opmerking over de uitoefening van bestuursdwang van 27-09-2018 verwijs ik naar voorgaande reactie.	
Ad § 2.3, 1e bullet	Er wordt verwezen naar tekeningen van Dekker.	Die heeft KB niet ontvangen en ook niet teruggevonden in de bijlagen bij het concept-rapport. Op 31 oktober 2018 gaat Sweco (onder voorwaarden) akkoord met tekeningen en berekeningen van Dekker, zoals blijkt uit **bijlage 5** bij deze brief.	In het verslag is aangegeven dat Dekker in opdracht van verweerder tekeningen voor aanpassingen van het steigerwerk met betrekking tot het opvangen van de dakconstructie heeft aangeleverd (hiervoor wordt verwezen naar een e-mail van Dekker aan ODMH in bijlage STAB-2.8). De bijbehorende tekeningen zijn digitaal door verweerder aan STAB geleverd. Eiseres wenst deze tekeningen en andere digitale stukken ook te ontvangen. Zie e-mails van 6-9 november in bijlage STAB-1.14. Deze stukken zijn opgesteld na het bestreden besluit van 24 oktober 2018. Daarom zijn zij als zodanig niet betrokken bij de beantwoording van vraag 1 van de rechtbank. Bijlage 5 bij de reactie van eiseres op het concept STAB-verslag is toegevoegd aan bijlage STAB-1.9.	Nee, wel toevoeging aan bijlage STAB-1.9 chronologisch overzicht stukken.
Ad § 2.3.2	Op 15 maart 2019 voert Geelhoed geen inspectie van de kerk uit, maar reageert zij op het rapport van SABO.	-	Voorgaande opmerking is correct. De rapportage van Geelhoed van 15 maart 2019 is een reactie op het rapport van SABO van 14 januari 2019.	Ja, dit is in de tekst in paragraaf 2.3 aangepast.
Ad§ 4.1, 1e zin onder de bullets	Er staat vermeld dat in het oorspronkelijke plan voor het stut- en steigerwerk geen ondersteuning van de spanten was opgenomen.	KB merkt op dat in dat plan ook geen ondersteuning van het dak was opgenomen.	Dit is inderdaad niet expliciet in het verslag gemeld, maar STAB beschouwt dit als één geheel. Het dak is opgebouwd uit spanten, gordingen en dakbeschot, panlatten en dakpannen. De houten spanten maken dus onderdeel uit van het dak en zijn de feitelijke	Ja, ter verduidelijking is de tekst aangepast van "geen

			dragers van het dak. In theorie is het voldoende om de spanten te ondersteunen om het dak te dragen.	ondersteuning van de spanten" naar "geen ondersteuning van het dak en de dakspanten".
Ad §5.4.1	Anders dan in de tabel ter vergelijking van de offertes van Oosterhout en Kruiswijk en laatste alinea van deze paragraaf wordt vermeld, heeft Oosterhout wel een planning bij de gemeente aangeleverd. Die is opgenomen in **bijlage 6** bij deze brief.	-	Dit document was niet bij STAB bekend. Uit het document is niet op te maken wanneer dit is opgesteld en over welke periode het gaat. Om die reden laten we dit document nu buiten beschouwing. Dit document zal niet leiden tot aanpassing van het verslag.	Nee
Aanvulling Ad § 2.3, 1e bullet	E-mail van Delta van 4-11-2020: In haar brief van 2 november jl. heeft KB te kennen gegeven de (aanvullende) berekening van de steigerconstructie "as built" van 13 september 2018 nog bij Dekker te zullen opvragen. Dat heeft zij gedaan.	Dekker weigert die berekening evenwel aan KB te verstrekken. KB begrijpt de reactie van Dekker aldus dat de gemeente de opdracht aan Dekker heeft overgenomen en die berekening (dus) in opdracht van de gemeente zou zijn opgesteld. Aangezien Dekker die stukken niet aan KB wenst af te geven, omdat de gemeente ten aanzien daarvan opdrachtgever zou zijn, is het voor STAB wellicht wenselijk om die alsnog bij de gemeente op te vragen. In dat geval ontvangt KB die uiteraard ook nog graag.	Deze stukken zijn door verweerder naar aanleiding van het concept-verslag bij STAB aangeleverd en zijn in de chronologische opsomming in bijlage STAB-1.9 opgenomen. De reactie, inclusief bijlagen op het concept STAB-verslag en de aanvullingen per e-mail hierop worden in Hoofdstuk 1 toegevoegd aan werkwijze en als bijlagen bij het verslag gevoegd.	Ja, de e-mail van Delta van 4-11-2020 wordt aan Hoofdstuk 1 toegevoegd onder Werkwijze. Ook wordt het stuk toegevoegd aan bijlage STAB-1.9.
Aanvulling	E-mail van Delta van 6-11-2020: Cliënte, KB Holding, heeft gisteren van de gemeente een (revisie van een) statische berekening van Dekker van 26 oktober 2018 ontvangen. […]	Het rapport van Dekker met statische berekeningen, dateert van 26 oktober 2018, slechts twee dagen na het besluit van de gemeente tot toepassing van spoedeisende bestuursdwang. De berekening omvat de controle van de globale sterkte en stabiliteit van de steigerconstructie (zie § 2.1). Ter zake (een	De e-mail wisseling met Delta zal als bijlage STAB-1.14 aan het verslag worden toegevoegd, en opgenomen bij de werkwijze in Hoofdstuk 1. Ook de overige digitale stukken die STAB desgevraagd van verweerder heeft ontvangen, worden **digitaal** bij het definitieve verslag gevoegd.	Ja, paragraaf 1.5 werkwijze wordt aangevuld.

	Hoe dan ook, het is KB onduidelijk of STAB deze berekening heeft ontvangen (en, zo ja, wanneer). Die berekening lijkt in ieder geval niet in het concept-verslag te zijn betrokken.	samenvatting van) de bevindingen van Dekker verwijst KB naar § 2.6 van het rapport: "*De steigerconstructie voldoet aan de gestelde eisen en randvoorwaarden uit de richtlijnsteigers.*" KB verzoekt STAB om de bevindingen van Dekker als omschreven in deze berekening in haar concept-verslag te betrekken en stuurt u die berekening derhalve hierbij volledigheidshalve (en mogelijke ten overvloede) bijgaand alsnog toe.	De stukken die bekend waren bij STAB zijn aan bijlage STAB 1.9 onder digitale stukken gemeente opgenomen en deze lijst is aan Delta gemaild op 6-11-2020. Hierbij wordt verwezen naar Hoofdstuk 1 van het verslag werkwijze, waarin is opgenomen dat "*Overige nagezonden stukken, waarna niet wordt verwezen, staan op ook de stukkenlijst in bijlage STAB-1.7 en zijn digitaal beschikbaar indien gewenst.* " De lijst met alle individuele stukken was ten tijde van het concept STAB-verslag niet beschikbaar.	
	Als de gemeente de betreffende berekening inderdaad al met STAB zou hebben gedeeld, heeft KB niet alleen een informatie-achterstand ten opzichte van de gemeente maar ook ten opzichte van STAB. Daar was KB zich tot gisteren niet van bewust, aangezien KB niet is geïnformeerd welke informatie de gemeente aan STAB heeft verstrekt. Het is onduidelijk hoe groot die is, maar iedere informatieachterstand beperkt KB in haar mogelijkheid om de juist- en volledigheid van het concept-verslag van STAB te beoordelen.	KB verzoekt STAB derhalve om haar: - te informeren of STAB beschikt over de referentiedocumenten als genoemd in § 2.5, - (per omgaande) te voorzien van alle (niet tot de processtukken behorende) informatie/documentatie die zij van de gemeente ontvangen heeft en - in de gelegenheid te stellen om na kennisneming daarvan desgewenst nog aanvullingen op haar opmerkingen ten aanzien van het concept-verslag kenbaar te maken.	Alle namen van de beschikbare documenten zijn per e-mail op 6-11-2020 aan Delta verstrekt. Deze lijst zal ook toegevoegd worden aan bijlage STAB-1.7 onder digitale stukken gemeente Gouda. Een aantal van deze stukken zijn betrokken bij het onderzoek en wordt naar verwezen in het verslag. In dat geval zijn deze stukken als een STAB-bijlage aan het verslag toegevoegd. De digitale bijlagen zullen met het definitieve STAB-verslag aan de rechtbank gezonden worden. De rechtbank zal eiseres gelegenheid geven op het definitieve STAB-verslag te reageren.	Ja, de werkwijze wordt in paragraaf 1.5 aangevuld.

Reactie AKD namens verweerder (2-11-2020); zie voor de argumentatie van AKD bijlage STAB-1.12				
Hst. 3 (algemeen)	Onderzoeksvraag 1: (methodo-)logische gebreken in het conceptrapport (blz. 5 t/m 11)	(i) Het conceptrapport definieert niet wat "instortingsgevaar" precies is. (ii) De conclusie dat er geen instortingsgevaar was, volgt niet uit de inhoud van het conceptrapport. (iii) STAB draait in haar conceptrapport de bewijslast (impliciet) ten onrechte om. (iv) Tussenconclusie: het conceptrapport kent fundamentele gebreken op het vlak van de gebruikte methode, uitgangspunten en logica.	De onderzoeksvraag van de Rechtbank luidt "*onderschrijft de STAB (…) de conclusies in het handhavingsrapport van ODMH van 17 oktober 2018 en in het rapport van Peters & van Leeuwen van 22 oktober 2018*". Daar de motivering in de desbetreffende rapporten summier is, is STAB voor de beantwoording van de onderzoeksvraag overgegaan tot beoordeling van de desgevraagd door verweerder geleverde onderzoeksgegevens die (kennelijk) tot de conclusies in de rapporten van ODMH en van Peters & van Leeuwen hebben geleid. Op grond van deze beoordeling is STAB van mening dat instorting van de kerk niet eminent was. In het besluit van 24 oktober 2018 heeft verweerder op grond van de rapporten van ODMH en Peters & van Leeuwen geconcludeerd dat de bebouwing "*zich inmiddels in een zodanig slechte bouwkundíge staat bevindt dat er sprake is van direct instortingsgevaar*" en "*dat het niet langer verantwoord is om de resterende stutwerkzaamheden, in afwachting van sloop van de bebouwing voor 1 december 2018, uit te voeren*". De verkregen onderzoeksgegevens geven STAB onvoldoende informatie om te oordelen dat de onmiddellijke sloop van de kerk noodzakelijk was.	Nee
§ 3.4.2	Onderzoeksvraag 1: de StAB gaat uit van onjuiste feiten (blz. 12 t/m 25)	Voor de inhoud van de reactie zie de tekst onder (i) Visuele inspecties van het pand. De reactie ziet op: • Visuele inspecties	De conclusies van ODMH en Peters & van Leeuwen zijn blijkens de desbetreffende rapporten voornamelijk gebaseerd op waarnemingen ter plaatse. Gezien het gegeven dat het gebouw ten tijde van het STAB-onderzoek al grotendeels gesloopt was, heeft STAB in	Nee

	(i) Visuele inspecties van het pand	• Beschikbare informatie • Conclusies uit beschikbare informatie	het kader van het onderzoek een standpunt ingenomen op grond van de rapportages van de inspecties die sinds 12 juli 2017 aan het gebouw hebben plaatsgevonden. Uit de rapportages die in het dossier zijn opgenomen en die desgevraagd door de gemeente zijn aangeleverd, is gebleken dat daarin met name conclusies getrokken zijn op basis van visuele waarnemingen. Op grond van het beschikbare fotomateriaal van deze visuele waarnemingen is in het STAB-verslag geoordeeld dat er weliswaar sprake is van een verslechtering van de bouwkundige staat van de kerk, maar kan STAB niet concluderen dat door die verslechtering de onmiddellijke sloop van het gebouw noodzakelijk was. Het rapport van Geelhoed van 10 december 2018 kan inderdaad geen rol gespeeld hebben in de besluitvorming van de gemeente op 24 oktober. Het rapport geeft evenmin uitsluitsel van de precieze toestand van het gebouw op 24 oktober. STAB heeft het rapport meegewogen in haar beoordeling van de toestand op 24 oktober 2018, maar het heeft STAB niet tot ander inzicht gebracht.	
§ 3.4.3	(ii) Lintvoegwaterpassingen	Voor de inhoud van de reactie zie de tekst onder § (ii) Lintvoegwaterpassingen. De reactie ziet op: • Funderingsherstel • Lintvoegmetingen • Instortingsgevaar laagbouw	STAB is er niet vanuit gegaan dat er algeheel funderingsherstel heeft plaatsgevonden, maar dat het herstel slechts onder de noordoosthoek van de kerk is uitgevoerd. Uit de uitgevoerde lintvoegmetingen valt op dat de rechterzijgevel van het gebouw resp. 8, 9, 13, 14 en 9	Nee

			mm is gezakt, maar bij het meetpunt 20, dat tussen meetpunt 19 en 21 ligt, is de gevel dan ruim 45 mm meer gezakt dan bij punt 19 en 21. Dat is bijna een steendikte. Dat zou tot een heftige vervorming leiden met forse scheurvorming. Op de foto's is weliswaar een stevige scheur te zien die wegloopt vanuit het raam aan de westgevel, maar daar is niet te zien dat er een verplaatsing van een steendikte is. Daarom kan deze meting volgens STAB niet kloppen. STAB gaat ervan uit dat de westgevel tussen 2015 en 2018 gelijkmatig 10-20 mm is gezakt. De stellingname dat er een acuut gevaar zou zijn voor instorting van de laagbouw die vervolgens aan de gevel van de hoogbouw zou gaan hangen en tot bezwijken van die gevel zou leiden, is niet onderbouwd en wordt niet door STAB gedeeld.	
§ 3.5.1	(iii) Zettingen	Voor de inhoud van de reactie zie de tekst onder § (iii) Zettingen. De reactie ziet op: • Scheurvorming • Zettingen	In het verslag is vastgesteld dat de zettingsverschillen in langsrichting van de gevels wel tot scheurvorming in het metselwerk hebben geleid, maar geen invloed hebben gehad op de stabiliteit van (de gevels van) het gebouw. Alleen wanneer absolute zettingen snel in de tijd toenemen zijn zij een indicatie voor verlies van draagkracht van de fundering. Een gelijkmatig scheefzakken van een gebouw leidt echter niet direct tot spanningen. Tussen 2017 en 2018 lijkt er – met uitzondering van de afwijking ter plaatse van meetpunt 20 – sprake te zijn van een redelijk gelijkmatige toename van de zettingen van de verschillende gevels. De waarde van de gemeten toename is zorgelijk en zou zeker aanleiding zijn voor nader onderzoek, maar de	Nee

			onderlinge rotaties blijven beperkt zodat deze zettingen niet tot grote toename van spanningen in de gevels hebben geleid. De zettingen zouden derhalve niet zonder meer hoeven te leiden tot instorten van het gebouw.	
§ 3.5.2	(iv) Scheefstand gevels	Voor de inhoud van de reactie zie de tekst onder § (iv) Scheefstand gevels. De reactie ziet op: • Scheefstand gevels • Beschikbare informatie	STAB heeft zich voor wat betreft de scheefstand van gevels uitsluitend kunnen baseren op het Fugro-rapport van 18 mei 2015 omdat andere informatie niet beschikbaar was. In het verslag is geconstateerd dat in dat rapport de scheefstand van de achtergevel niet is benoemd. Een eventuele scheefstand van de achtergevel is derhalve ook niet bij de overwegingen van STAB betrokken. In het rapport van ODMH van 17 oktober 2018 is op grond van een foto wel melding gemaakt van uitbuiken van de achtergevel, maar er is geen meting verricht. Op de desbetreffende foto lijkt de uitbuiking beperkt tot hooguit enkele centimeters. Niet is bekend of deze uitbuiking recent is ontstaan of al jaren aanwezig was. Op basis van deze gegevens kan volgens STAB niet geconcludeerd worden dat er sprake zou zijn van een acuut instortingsgevaar.	Nee
§ 3.5.3	(v) Scheurvorming gevels	Voor de inhoud van de reactie zie de tekst onder § (v) Scheurvorming gevels. De reactie ziet op: • Horizontale scheurvorming	Het is correct dat de in het concept-verslag vermelde conclusie alleen betrekking heeft op aanwezige verticale scheuren. Naar aanleiding van de reactie van AKD is het verslag aangevuld met een beschouwing over de aanwezige horizontale scheurvorming. Dit heeft niet geleid tot aanpassing van de conclusies.	Ja, het verslag is aangevuld met een beschouwing over horizontale scheurvorming.

§ 3.5.4	(vi) Wegzakken achterbouw	Voor de inhoud van de reactie zie de tekst onder § (vi) Wegzakken achterbouw. De reactie ziet op: • Funderingsherstel • Zakking achterbouw	Zoals onder (ii) is aangegeven gaat STAB er niet van uit dat de volledige fundering is hersteld. De uitgevoerde lintvoegmetingen geven geen informatie over de zakking van de achterbouw van het orgel, maar alleen informatie over de hoekpunten van de aanbouw. De in het verslag aangenomen verschilzetting is dan ook een veilige aanname geweest, omdat het aangenomen zettingsverschil van 12 mm in werkelijkheid het verschil tussen de beide hoekpunten van de achtergevel van de kerk met het dichtstbijzijnde hoekpunt van de aanbouw is. Aangezien de achtergevel én door de achterbouw van het orgel én door de aansluiting met het dakvlak wordt gesteund, vormen deze vervormingen geen aanleiding tot acuut instortingsgevaar van de achtergevel.	Nee
§ 3.5.5	(vii) Scheurvorming toog	Voor de inhoud van de reactie zie de tekst onder § (vii) Scheurvorming toog. De reactie ziet op: • Scheurvorming in de toog • Beschikbare foto's	STAB onderschrijft de zorgen over de stabiliteit van de metselwerktoog. In het definitieve verslag is naar aanleiding van deze reactie van AKD de beschouwing met betrekking tot de mogelijke gevolgen van deze scheurvorming uitgebreid op grond van een nadere bestudering van de foto's. Dit heeft niet geleid tot aanpassing van de conclusies.	Ja, het verslag is aangevuld met een nadere beschouwing over de gevolgen van de scheurvorming in de toog.
§ 3.5.6	(viii) Aantasting van het dakspant	Voor de inhoud van de reactie zie de tekst onder § (viii) Aantasting van het dakspant. De reactie ziet op: • De kwaliteit van het spantbeen	STAB deelt de mening dat de slechte kwaliteit van het spantbeen op termijn tot een veiligheidsprobleem zou hebben kunnen leiden. Op 24 oktober 2018 was de dakconstructie echter ondanks het slechtere spantbeen nog intact. STAB constateert dat er tussen 9 oktober en 24 oktober geen nieuwe informatie is toegevoegd die aantoont dat de situatie in deze periode dusdanig was verslechterd dat acuut handelen noodzakelijk werd.	Nee

§ 3.5.7		4. Onderzoeksvraag 1: STAB trekt een onjuiste conclusie (blz. 26 t/m 27)	Op grond van de beoordeling van de aangeleverde onderzoeksgegevens heeft STAB geconcludeerd dat er aanleiding was tot zorg over de draagconstructie van de kerk (hierin ligt tenslotte ook de reden dat het gebouw op korte termijn door eiseres gesloopt zou worden). STAB is echter van mening dat slechts op grond van nadere informatie uit een gedegen onderzoek bepaald had kunnen worden of onmiddellijke sloop door de gemeente ook daadwerkelijk noodzakelijk was of dat de sloop van het gebouw als gepland door de eigenaar kon worden uitgevoerd. Nu dat onderzoek niet is verricht, twijfelt STAB over de noodzaak tot onmiddellijke sloop van het gebouw door de gemeente.	Nee
Hst. 4 Algemeen	Onderzoeksvraag 2: (i) Het doel van de stut- en steigerwerkzaamheden (ii) De omvang van de stut- en steigerwerkzaamheden	STAB gaat uit van onjuiste feiten. De conclusie op basis van de juiste feiten is dat de steigerconstructie niet is ontworpen om permanent de draagconstructie te waarborgen, maar enkel om de sloop te faciliteren (28 t/m 32). De reactie ziet op: • Het doel van de stut- en steigerwerkzaamheden • De omvang van de stut- en steigerwerkzaamheden	In het STAB-verslag is antwoord gegeven op de onderzoeksvraag of "*de werkzaamheden die het college heeft uitgevoerd noodzakelijk (waren) om het geconstateerde instortingsgevaar weg te nemen*". STAB heeft in het verslag geconstateerd dat onvoldoende aannemelijk is gemaakt dat het vermeende instortingsgevaar uitsluitend voorkomen kon worden door onmiddellijke sloop van de kerk. In het STAB-verslag is gesteld dat het acute instortingsgevaar is weggenomen nadat het reeds aanwezig stut- en steigerwerk op een aantal punten is aangepast. Op 24 oktober was die ondersteuningsconstructie nog niet volledig in orde. In een schrijven van 25 oktober van Peters & van Leeuwen aan Van der Speld zijn een aantal aanwijzingen gegeven om het stut- en steigerwerk op orde te brengen. De aanvullingen op het steigerwerk zijn binnen een week uitgevoerd en een week daarna	Nee

			is door Peters & Van Leeuwen de situatie dusdanig stabiel bevonden dat de omwonenden weer terug naar hun woningen konden gaan. STAB stelt overigens niet dat het aangepaste stut- en steigerwerk een "permanente" en "langdurige" functie had. De "beperkte levensduur" van het stut- en steigerwerk had eiseres mogelijk wel voldoende tijd opgeleverd om zelf de geplande sloop van de kerk ter hand te nemen.	
Hst. 5 Algemeen	Onderzoeksvraag 3:	STAB gaat uit van een onjuist vertrekpunt en houdt onvoldoende rekening met de omstandigheden van het geval. (blz. 33 en 34)	In het verslag is niet alleen gekeken naar de feitelijke gemaakte kosten waar Lengkeek bij de beoordeling vanuit is gegaan, maar is ook beoordeeld of deze kosten noodzakelijk waren voor de sloop tot veilige hoogte. Voor de kosten voor o.a. de vogelkasten, zeer uitgebreid onderzoek, camerabewaking, maximaal gewicht afvoer van 18 ton, afvoer door de speeltuin, is het op grond van de verkregen stukken STAB niet duidelijk of de gemeente deze maatregelen ook van eiseres zou vereisen. STAB is bewust begonnen met het enige met nauwkeurige precisie te bepalen aandeel in de kosten, te weten de hoeveelheden materialen. De kosten zijn verder afhankelijk van werkmethode, hulpmateriaal en materieel, personele inzet en inzicht, ervaring c.q. efficiëntie m.b.t. de uren, bedrijfsopslagen enz. en dit is per aannemer anders. Op basis van onze kennis, ervaring en globale kostenramingen, daar waar geen goede onderbouwingen in het dossier voorhanden zijn, heeft STAB de vraag over redelijke kosten beantwoord. Daarom zijn soms ook marges voor de sloopkosten aangegeven. "	Nee

			Bij het bepalen van de redelijkheid van de kosten heeft STAB de kosten die in haar ogen niet noodzakelijk waren, niet meegenomen in de berekening. Kosten waarbij STAB twijfels heeft over de noodzakelijkheid zijn wel meegenomen in de berekening van de redelijke kosten. Hierbij gaat het bijvoorbeeld over kostenposten voor het stut- en steigerwerk en de 10% opslag voor Van der Speld. De gekozen volgorde in het verslag geeft een stapsgewijze benadering hoe met de onderzoeksvraag van de Rechtbank is omgegaan om tot een antwoord en een conclusie te komen. Niet is gebleken dat er sprake was van een vaste aanneemsom.	
		Sommige posten worden simpelweg geschrapt, zonder kenbare motivering. Bovendien zijn er rekenfouten gemaakt door STAB. Gemakshalve verwijst het college op dit punt voor de uitgebreide beschouwing van Lengkeek (bijlage 7), die aanwijst welke kosten STAB ongemotiveerd niet overneemt en waar de rekenfouten zitten.	STAB merkt n.a.v. de beschouwing van Lengkeek het volgende op. In het STAB-verslag is over het rapport van Lengkeek gesteld dat de gemeente 541.588,81 excl. BTW op eiser verhaalt. Dit is inderdaad niet juist. De offerte van Kruiswijk van 26-07-2018 bedraagt 285.890,- euro, maar dit is voor een totale sloop tot maaiveld. In de offerte van Kruiswijk is in afwijking van het bovengenoemde bedrag sprake van een aandeel voor het resterende sloopwerk tot maaiveld voor een bedrag van 21.545,- euro. In diezelfde offerte is een minderprijs opgenomen van 20.000,- euro indien er een deel van de kerk blijft staan, tot aan de constructieve veilige hoogte. De aanvullende offerte van 9-11-2018 is niet bij het	Ja, in het definitieve verslag is aangegeven dat het bedrag dat de gemeente op eiser verhaalt inclusief BTW is. Voorts zijn naar aanleiding van de opmerkingen van Lengkeek op het concept-verslag enkele rekenfouten in het definitieve verslag

			onderzoek van STAB betrokken. Daarvoor in de plaats heeft STAB zelf een inschatting gemaakt ven het verschil in kosten tussen sloop tot 6 meter boven maaiveld en totale sloop van de kerk. STAB heeft in opdracht van de Rechtbank een standpunt ingenomen over de redelijkheid van de sloopkosten. Daarbij is uitgegaan van een bandbreedte en niet van een exact bedrag. Aggregaat en overige materieelkosten zijn voorzien in het totaalbedrag voor materieel en de algemene bouwplaatskosten. STAB is niet gebleken van een wettelijke eis van maximaal 18 ton per vracht voor de afvoer van het sloopafval is. Dit is gezien als een niet-noodzakelijke keuze van de uitvoerende partij. De administratie en de stortkosten zijn elders voorzien in de geraamde sloopkosten. STAB neemt de door Lengkeek opgevoerde kosten niet in twijfel. STAB twijfelt echter wel aan de noodzakelijkheid van bepaalde kosten en de redelijkheid om deze door te berekenen aan eiseres. STAB geeft per onderdeel een marge aan en komt met een kostenbenadering van 130.000 euro met een bandbreedte van plus of min 15%. STAB acht het niet reëel op bij alle kosten uit te gaan van de hoogste waarden binnen de bandbreedte. De opmerking dat er een rekenfout is gemaakt met betrekking tot de camerabewaking is correct.	verbeterd.

Bijlagen

STAB-1.1:	Vragen STAB aan eiseres
STAB-1.2:	Vragen STAB aan verweerder
STAB-1.3:	Brief aan STAB, Delta advocaten, 29-07-2020
STAB-1.4:	Memo trillinghinder t.b.v. STAB, 13-08-2020
STAB-1.5:	Memo ontbrekende delen Dekker tekeningen, 14-08-2020
STAB-1.6:	Nadere duiding werkzaamheden steigerconstructie, verweerder 21-08-2020
STAB-1.7:	Stukkenlijst STAB-41014 incl. digitale stukken van verweerder
STAB-1.8:	Foto's huidige situatie Turfmarktkerk
STAB-1.9:	Chronologische stukkenlijst en verwijzingen
STAB-1.10:	Concept STAB-verslag
STAB-1.11:	Reactie Delta op concept STAB-verslag, incl. bijlagen, 2-11-2020
STAB-1.12:	Reactie AKD op concept STAB-verslag, incl. bijlagen, 2-11-2020
STAB-1.13:	E-mail van Delta advocaten over berekeningen Dekker, 4-11-2020
STAB-1.14:	E-mail uitwisseling Delta en STAB betreft digitale stukken dossier, incl. overzicht digitale stukken 6 en 9 november 2020
STAB-2.1:	Sloopmelding asbestverwijdering, 05-12-2017
STAB-2.2:	E-mail en tekeningen Dekker, 26-06-2018
STAB-2.3:	E-mail Sweco beoordeling tekeningen Dekker, 28-06-2018
STAB-2.4:	E-mails ODMH akkoord steigerwerk stutten kerk 30-7-2018 en 31-07-2018
STAB-2.5:	E-mails lintvoegmeting GeoValk van KB aan ODMH, 26-09-2018
STAB-2.6:	ODMH Handhavingsrapport, bezoek 14 september 2018
STAB-2.7:	ODMH Handhavingsrapporten, bezoeken op 21-09-2018
STAB-2.8:	E-mail Dekker aanvullende tekeningen stutten kerk, 26-10-2018
STAB-2.9:	ODMH, Handhavingsrapport, bezoek 2-11-2018
STAB-2.10:	Kruiswijk sloopveiligheidsplan, 7-11-2018
STAB-2.11:	ODMH Handhavingsrapport, bezoek 10 januari 2019
STAB-2.12:	ODMH overdracht kerk, 15-02-2019
STAB-3.1:	F3O Richtlijn Houten Paalfunderingen onder gebouwen - Onderzoek en beoordeling Toetsingskader 2016
STAB-5.1:	Offerte sloop Kruiswijk, 26-07-2018, inclusief bijlagen
STAB-5.2:	Beoordeling kosten sloop kerk Turfmarkt 60 te Gouda, 11-11-2020